

166. Perjantaina 18 päivänä tammikuuta 1991

kello 13

		Siv.
Päiväjärjestys		
Ilmoituksia		
Toinen käsittely:		
1) Ehdotus laiksi NORSAD-rahaston ja NORSAD-sihteeristön perustamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä	5884	
Hallituksen esitys n:o 103		
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 20		
Suuren valiokunnan mietintö n:o 290		
2) Ehdotus laiksi aluevaihdsta valtion ja Pelkosenniemen kunnan välillä .	5885	
Hallituksen esitys n:o 309		
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 92		
Suuren valiokunnan mietintö n:o 291		
3) Ehdotukset laiksi koiraverosta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta ..	„	
Hallituksen esitys n:o 298		
Lakialoitteet n:ot 63 ja 82		
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 35		
Suuren valiokunnan mietintö n:o 292		
4) Ehdotus laiksi Urho Kekkosen kansallispuiston rajauksen muuttamisesta	„	
Hallituksen esitys n:o 308		
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 36		
Suuren valiokunnan mietintö n:o 293		
5) Ehdotus laiksi Perämeren kansallispuistosta	5886	
Hallituksen esitys n:o 260		
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 38		
Suuren valiokunnan mietintö n:o 297		
6) Ehdotus laiksi Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta	5888	
Hallituksen esitys n:o 28		
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 37		
Suuren valiokunnan mietintö n:o 295		
7) Ehdotukset laeiksi työ sopimuslain muuttamisesta, työ sopimuksen irtisanomismenettelystä annetun lain kumoamisesta ja työttömyysturvalain 9 §:n muuttamisesta	5891	
Hallituksen esitys n:o 291		
Toivomusaloite n:o 1042/1987 vp.		
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 59		
Suuren valiokunnan mietintö n:o 294		
8) Ehdotukset laiksi vuosilomalain muuttamisesta	5892	
Hallituksen esitys n:o 314		
Lakialoite n:o 62/1989 vp.		
Toivomusaloitteet n:ot 879/1987 vp., 559/1989 vp. sekä 685 ja 723		
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 60		
Suuren valiokunnan mietintö n:o 296		
9) Ehdotus laiksi valtion taidemu-seosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	5895	

Siv.

Hallituksen esitys n:o 284
 Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 28
 Suuren valiokunnan mietintö n:o 298

tyisasioiden takia ed. Uitto sekä ensi helmi-
 kuun 1 päivään sairauden vuoksi ed. Joutsensaari.

Ensimmäinen käsittely:

10) Ehdotus laiksi velvoitetyön poikkeuksellisesta huomioon ottamisesta työeläketurvassa 5895

Hallituksen esitys n:o 301
 Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 61

Esitellään:

11) Hallituksen esitys n:o 321 laiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta „

12) Ed. Hietalan ym. lakialoite n:o 139 laiksi valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n muuttamisesta 5916

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Alho, Anttila, Dromberg, Hilpelä, Ikonen, Jaakonsaari, Joutsensaari, Jurva, Järvisalo, Kanerva, Mönkäre, Paavilainen, Pekkarinen, Savolainen, Tähkämaa, Uitto, Vastamäki ja Viljanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Mönkäre ja Dromberg.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Alho ja Jurva, virkatehtävien takia edustajat Hilpelä ja Kanerva sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta, Anttila, Dromberg, Ikonen, Jaakonsaari, Järvisalo, Mönkäre, Paavilainen, Pekkarinen, Savolainen, Tähkämaa ja Vastamäki, tämän kuun 22 päivään yksi-

Eduskunnan tietoon saatettuja asetuksia

Puhemies: Ilmoitetaan, että maan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun turvaamisesta 15 päivänä helmikuuta 1974 annetun lain 7 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet sanotun lain nojalla 30 päivänä marraskuuta 1990 annetut

Asetus Malesian kanssa erään tietyn tekstiilituotteen vientiä Malesiasta tuontia varten Suomeen tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta; ja

Asetus Romanian kanssa eräiden tekstiilituotteiden vientiä Romaniasta tuontia varten Suomeen tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta.

Nämä asetukset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 633, 641, 653, 656, 658, 660, 670, 671, 679 ja 717. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt edustajille jaettu.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi NORSAD-rahaston ja NORSAD-sihteeristön perustamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 103

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 20

Suuren valiokunnan mietintö n:o 290

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 290. Ensimmäisen kerran asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi aluevaihdesta valtion ja Pelkosenniemen kunnan välillä

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 309

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 92

Suuren valiokunnan mietintö n:o 291

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 291. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, lakiehdotuksen liitteenä oleva kartta, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laiksi koiraverosta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 298

Lakialoitteet n:ot 63 ja 82

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 35

Suuren valiokunnan mietintö n:o 292

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 292. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kyseessä on hyvin mielenkiintoinen lakiesitys

siinä mielessä, että ani harvat suomalaiset ovat muistaneet, minkä takia koiravero aikoinaan asetettiin ja laki luotiin tuon veron kantamiseksi. Kun tämä unohdus oli saavuttanut sellaisen asteen, että kunnatkin unohtivat, että koiraveroa pitää kantaa, eli siirtyivät kuntatottelemattomuuden tielle, sitten vihdoinkin Kaupunkiliiton aloitteesta valtiovarainministeriö keksi, että tämä kuntatottelemattomuus pitäisi laillistaa. Niin tuli hallituksen esitys koiraverosta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta.

Tässä esityksessä on taas mielenkiintoista se, että hallituksen esityksen ja sen rinnalla olevien lakiehdotusten perustelut ovat erilaiset mutta lopputulos on sama, eli hyvin eri tavoin tultaneen kuntatasolla koiraveroa kantamaan, ja näytelmälle on hyvä lisäjatko odotettavissa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 1 ja 3 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi Urho Kekkosen kansallispuiston rajauksen muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 308

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 36

Suuren valiokunnan mietintö n:o 293

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 293. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, lakiehdotuksen liitteenä oleva kartta, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi Perämeren kansallispuistosta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 260

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 38

Suuren valiokunnan mietintö n:o 297

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 297. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pulliainen: Herra puhemies! Joskus on tullut moitittua pääministeri Harri Holkerin hallitusta tehottomuudesta, mutta nyt esillä olevan lain käytäntöön soveltamisen osalta ei ole aihetta moittia tehottomuudesta. Nimittäin valtioneuvosto teki Röytän väylää koskevan syventämispäätöksen jopa ennen kuin valiokunta oli asiaan liittyvän oman kantansa lyönyt lukkoon viime tiistaina. Toisin sanoen tällä tavalla se oli mennyt sopivasti eduskunnan päätöksenteon ohi, mikä kuvaa sitä, että koordinaatiota kuitenkin valtioneuvoston tasolla ei ole, kun toisaalla ympäristöministeriö toimii omine pyrkimyksineen ja toisaalla liikenneministeriö omine pyrkimyksineen, mutta kukaan ei koordinoi eri toimenpiteitä ja katso, ovatko ne ristiriidassa toistensa kanssa vai. Tässä asiassa kuitenkin valiokunta auttoi valtioneuvostoa pääsemään pätkästä eli yhtyi siihen näkemykseen, jonka valtioneuvosto oli jo ottanut.

Ed. Pelttari: Herra puhemies! Minusta tuntuu, että ed. Pulliainenkin on vähän etuillut. Kun minä varasin puheenvuoroa, ei siellä sitä näkynyt, joten hän on vähän tehnyt niin kuin hän ilmoittaa valtioneuvoston tehneen. Itse asiassa olen sitä mieltä, että valtioneuvosto, vaikka se nyt ehkä muodollisesti ottaen juristina tuntuisi väärältä, on tehnyt viisaan ratkaisun, kun se on siihen päättynyt.

Perämeren kansallispuistolaki sinänsä on minusta toteutuessaan erittäin hyvä asia. Onhan Kemin, Tornion, Haaparannan ympäristössä väkeä, jos Ruotsin puoli otetaan, Suomen puolella 60 000—70 000 ja Ruotsin noin 100 000, ja tavoitteita meillä on siihen, että se joskus olisi myös hyvin paljolti Itämeren piirissä liikkuvien purjehtijoiden ja muiden merellä kulkijoiden kohtaamispaikka.

Tämä alue on hyvin erikoinen kasvistoltaan, vesistöltään. Se on ns. murtovesialuetta, ei merivettä eikä jokivettä. Siellä on hyvin erikoinen kasvillisuus siitä johtuen. Maan kohoaminen on siellä voimakasta. Se on toisaalta Suomen suurimpien jokien suualueita, Simo-, Kemi- ja Tornionjoen aluetta, ja saaret ovat kyllä minun mielestäni, vaikka itse olenkin sieltä niin täytyy sanoa, heikonlaisia. Aikanaan kun olin rakennuslautakunnan puheenjohtajana ja kesällä jahtasimme luvattomia mökkejä, ei mihinkään saareen tahtonut ilman jollaa päästä perille, eli rannat olivat niin matalia, että piti olla pikkunevene perässä.

Kun Ruotsin puolella käy, niin näkee, että kaikki hyvät saaret ovat jääneet sille puolelle. Kansan piirissä kerrotaan kaskua, että kun Haminan rauhaa valmisteltiin ruotsalaisten ja venäläisten välillä — oliko konjakkiakin pöydässä — ei niin nuukaa ollut, mistä raja vedettiin. Voi sanoa, että Ruotsi piti ne paremmat saaret ja antoi meille vähän rippeitä.

Sen sijaan Tornion kaupunki on siitä erikoinen, se saari, että se on joen länsirannalla. Siihen liittyy kuulemma se tarina, että siellä oli yksi porvari, joka kirjoitti Venäjän tsaarille, että haluaisi olla uskollinen Venäjän tsaarille ja pysyä siellä. Tsaari sanoi, että on minulla yksi luotettava ystävä, ja sen takia Tornion kaupunki meni väärälle puolelle. Olisi voitu raja oikaista, että ne saaret olisi saatu sieltä myös. Mutta parempi näin kuin ei mitenkään ja edes tuo kansallispuisto turvataan. Me tarvitsemme sinne opastuskeskuksia, suojasatamia, vanhojen tukikohtien kuten Sarven entraamista jne. (Ed. Mäki-Hakola: Ed. Pelttarin tapainen porvariko?) — Minä en tässä lähde sanomaan, minkä sortin porvari on tämä nurmoolainenkin. Hän on tällä kaudella ollut tuollainen porvari, ettei oikein erikoisemmin porvarilta vaikuta, ennen vähän toisenlainen.

Valiokunnalle antaisin tunnustusta siitä, että hallituksen esityksessä oli yli 20 000 tämä alue, mutta valiokuntakäsittelyssä valiokunta viisautessaan poisti yksityiset alueet. Luonnonsuojelulaki nimittäin ei niitä salli. Siitä hyvästä työskentelystä annan tunnustuksen valiokunnalle.

Merkittävintä minusta vielä on tässä se, mistä myös valiokunnalle ja ympäristöministeri Bärilundillekin tunnustus, että lakiesitys, jos se esitetyssä muodossaan toteutunut, olisi estänyt Röyttän laivaväylän ruoppaamisen. Tässäkin oltiin yhteydessä ministeriöön, ja valiokunnan tekstiin liittyy kohta, jossa se edellyttää, että hallitus lupaa tehdä ratkaisun asetuksella. Tämä muutoshan tulee asetukseen. Ministeri Bärilund on sen ilmoittanut. Tornion kaupunginvaltuuston puheenjohtajana olen hyvin tyytyväinen, että näin käy.

Ehkä moni voi ajatella, miksi Röyttän väylä on niin tärkeä. Sanottakoon kuitenkin, että tämä väylä merkitsee sitä, että kolmen vuoden sisällä sataman käyttö kolminkertaistuu. Se merkitsee sitä, että siellä ferrokromin tuotanto nousee 200 000 tonniin ja terästuotanto peräti 370 000 tonniin vuodessa. Outokummun Tornion yksikkö on niin merkittävä, että koko konsernin tuloksesta viimeisenä kahtena vuonna puolet on tehty siellä, eli se on jopa koko Suomen viennin kannalta merkittävää. Kemi ja Tornio edustavat Suomen viennin kannalta peräti 8:aa prosenttia, ja on ennakoitu, että vuonna 2000 ne edustaisivat 10:tä prosenttia Suomen nettoviennistä. Mainittu satama- tai väylähomma vaikuttaa myös siihen, että ilmeisesti noin 100 miljoonan markan arvoinen nestekaasuväylä tullessaan rakentamaan juuri tämän väylän valmistuttua. Siihen on kaupungin osuuskin yli 13 miljoonaa, valtion 20 miljoonaa markkaa.

Minusta tässä asiassa on ollut erittäin myönteistä se, että luonnonsuojelu ja teollisuus ovat löytäneet toisensa eli vapaa-aika ja työaika. Tämä laki on voitu käsitellä ottaen huomioon ne tarpeet, mitä on juuri tämän väylän osalta, ja myöskin tuo oikaisu on tapahtunut. Minusta se on ollut esimerkiksi tässä lainsäädäntöä. Siinä luonnonsuojelijat ovat kulkeneet käsi kädessä paikallisen väestön kanssa. Eikä voi sanoa, että ympäristöihmisiä olisi pidetty ilonpilaajina, kuten Lapissa monin paikoin muualla on tehty. Tämä on siinäkin mielessä hyvä esimerkki,

niin että olemme hyvin tyytyväisiä tuolla alueella.

Ympäristöministeri Bärilund: Arvoisa puhemies, värderade talman! On tietysti hallituksen kannalta ilahduttavaa, että tämä lakiesitys on saanut niin myönteisen vastaanoton eduskunnassa ja on voitu myös sopia sellaisista täsmennyksistä, jotka aiheuttavat sen, että laki paikallisesti saa ilmeisesti yksimielisen tuen taakseen. Näin tilanne ei ole valitettavasti koko tämän hankkeen valmistelun yhteydessä ollut, mutta nyt on päästy myönteiseen vaiheeseen.

Ed. Pelttari totesi hieman leikkisästi, että alueen parhaimmat saaret ovat syystä tai toisesta jääneet Ruotsin puolelle rajaa. Minusta tämä toteamus pitää sisällään merkittävän arvion siitä, että alue voitaisiin saada ehkä nykyistäkin parempaan käyttöön sillä, että yhdessä Ruotsin kanssa voitaisiin perustaa esimerkiksi yhteinen kansallispuisto, samalla tavoin kuin Neuvostoliiton kanssa on perustettu Kuhmon korkeudelle Ystävyyspuisto. Olen tästä tehnyt pariin otteeseen suulliset aloitteet Ruotsin kollegalle, mutta tähän mennessä ei ole vielä saatu myönteistä vastakaikua tälle ajatukselle. Minusta tätä asiaa pitäisi yrittää vielä viedä eteenpäin. Toivottavasti seuraava hallitus tässä suhteessa ottaa asian ajaakseen.

Ed. Pelttari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän hetken tilannehan on se, että niin kemiläiset kuin torniolaisetkin varsinkin lämpimään kesäaikaan käyttävät auringonottoa paikkoina juuri Ruotsin saaristoa, Torne-Furöta ym. Juuri se ajatus, jonka ministeri Bärilund sanoi ja jota hän on ajanutkin yhteisestä kansallispuistosta, on hyvin suotava ja kannatettava, koska saaret ovat kuitenkin fyysiseltä sijainniltaan aivan lähellä. Ainoa ero on vain se, että puun kattamat saaret ovat vähän jääneet sinne Sverigen puolelle. Kyllä meille itsellekin myöhemmin tulee muitakin kuin katajia, mutta siihen menee aikaa.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Luonnonsuojelun tehostaminen ”kyllä” ja teollisuuden harjoittaminen ”kyllä”. Tätä mieltä olen, ja tässä ne voidaan hyvin yhdistää. Me tarvitsemme Perämeren kansallispuistoa, mutta me tarvitsemme myös Outokummun jaloterästehtaan ja kunnollisen laivaväylän

sinne, jotta tehtaan toimintaedellytykset turvataan.

Kun täällä on nyt paikalla ympäristöministeri ja vesi- ja ympäristöhallituksen pääjohtaja samassa persoonassa, jos oikein ymmärrän, haluan kuitenkin täyden selvyyden siihen, onko ristiriitaa lain perustelujen ja tämän lakiehdotuksen liitteinä olevan asetuksen ja väyläsuunnitelman välillä. Perusteluissa nimittäin sanotaan yksityiskohtaisissa säädöksissä ja määräyksissä, että Perämeren kansallispuiston alueella on kiellettyä mm. maa-ainesten ottaminen. Sama todetaan myöskin asetusluonnoksen 1 §:ssä Kiellot, jossa 2) kohdassa todetaan, että "Perämeren kansallispuistossa ei saa ottaa maa-aineksia". En ymmärrä, miten Perämeren kansallispuiston läpi voidaan Röyttän väylää syventää, jos maa-ainesta ei saa ottaa. Minusta tämän asian pitää olla hyvin selvä. Valiokunta on kantansa kyllä todennut lausunnossa, tämä on selvä.

Kemin — Tornion alueella ja koko Lapis-ka kaikki ovat iloisia ja tyytyväisiä siitä, että saadaan puisto ja saadaan kuitenkin samalla hoidettua välttämätön väylän syventäminen, josta myös ovat päätökset olemassa. Me tarvitsemme molemmat, tästä me varmasti Lapis-ka lähdemme kaikki. Mutta minusta tähän asiaa pitää olla täysi selvyys, ettei jälkikäteen ruveta ihmettelemään, että kuinka tässä näin kävikin, että valiokunnalla on yhdenlaiset perustelut, mutta lain sisällä on toisenlaisia määräyksiä ja asetusluonnoksessa selvä kanta siitä, että maa-ainesta ei saa ottaa. Jos maa-aineksia ei saa ottaa — jos luen kokonaan väärin, herra ympäristöministeri, olkaa hyvä ja oikaistaa minua — jos ei saa ottaa maa-ainesta, en ymmärrä, miten väylää syvennetään.

Jos tässä on jokin semmoinen puoli, jota tämmöisellä maalaispojan järjellä ei ymmärrä, asia on ihan selvä. Mutta tämän asian pitää minusta olla sillä tavalla kirkas, ettei siitä jälkeenpäin jouduta soppia keittelemään ja lähetyksiä lähettelemään ja eestakaisin vekslaamaan. Niin kuin sanottu ja niin kuin ed. Peltari totesi haluamme kansallispuiston, tämä on arvokas alue. Tässä on toimittu ripeästi. Mutta niin kuin myös on todettu, ehdottomasti olemme Lapis-ka sitä mieltä, että Outokummun hyvin toimivan jaloterästehtaan toiminnan turvaamiseksi jatkossakin väylää Röyttään pitää pystyä syventämään.

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies! Ymmärrän toki hyvin ed. Tennilän kysymyksen. Se on perusteltu ja tärkeä. Siksi siihen on syytä myös nimenomaisesti vastata. Kun tätä asiaa käsiteltiin valiokunnassa, otettiin minuun yhteyttä ja kysyttiin, onko tällainen asia hoidettavissa ja miten suhtaudun tähän lausumaan, joka sisältyy laki- ja talousvaliokunnan mietintöön.

Silloin sanoin yksiselitteisesti ja sanon sen vieläkin, että minusta tämä on täysin perusteltu väylän syventämisyöpyrkimys. Se voidaan hoitaa, jos niin tahdotaan kuten varmasti tahdotaan, häiritsemättä niitä suojeluyöpyrkimyksiä, jotka sisältyvät tähän lakiehdotukseen ja nyt hyväksyttäväksi tulevaan lakiin. Näin tullaan myös toimimaan.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Ympäristöministerin vastaus tyydyttää. Toivon vain sitä, että kun asetus kirjoitetaan, valiokunnan kannanotto otetaan huomioon, ettei taas tule ristiriitaa vielä asetuksen ja eduskunnan päätöksen välillä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—7 §, lakiehdotuksen liitteinä oleva kartta, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 28

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 37

Suuren valiokunnan mietintö n:o 295

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 295. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Sarapää: Herra puhemies! Aluksi ehdotan, että tämän lain käsittelyn pohjaksi otettaisiin laki- ja talousvaliokunnan mietin-

töön liitettyyn vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Me vastalauseen allekirjoittajat katsomme, että ennen vuotta 1972 voimassa olleiden Tenojoen kalastussopimusten ja -sääntöjen määräyksistä aiheutuneiden merkittävien menetysten osalta merkittävät vahingot tulee korvata kohtuus ja oikeudenmukaisuussyistä. Hallituksen esittämä raja on mielestäni liian julma ja kohtuuton Tenojokivarren kalastusoikeuden haltijoita ajatellen.

Kyse on myös hyvin pitkälti Suomen kansainvälisestä maineesta. Nämä korvauskysymykset kytkeytyvät toisiinsa toisaalta omistusoikeuskysymyksen ja toisaalta tasarvonäkökohdat huomioon ottaen. Kun ilmeisesti eduskunta on päätyvässä hallituksen esittämään ratkaisuun, joka valiokunnassa hyväksyttiin erittäin niukalla enemmistöllä äänin 7—6, siitä tulee olemaan haitallisia kansainvälisiä seurauksia Suomen kannalta, ja Suomen maine ei tältä osin parane. Ilmeisesti taloudelliset seuraamuksetkin ovat nyt suurempia kuin siinä tapauksessa, että olisi menetelty kuten valiokunnan vähemmistöön jääneet ovat esittäneet.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ensiksi ed. Sarapään tekemää, käsittelyn pohjaa koskevaa ehdotusta.

Perustelen vielä omaa kantaani sillä, että nyt ollaan ajautumassa sille tielle, että asiaa tullaan käsittelemään myös Strasbourgin ihmisoikeustuomioistuimessa. Kun tausta on nimenomaan se, että erästä vähemmistökansallisuuden osaa rusikoidaan tämän laatuksella asialla, on varmaa, että prosessi tulee saamaan huomattavassa määrin julkisuutta ja vaikuttaa kielteisesti Suomen kansainväliseen maineeseen.

Samanaikaisesti Suomi satsaa ulkoasiainministeriön kautta ja muutoinkin valtavasti Suomi-kuvan kirkastamiseen maailmassa. Nyt sitten ehdoin tahdoin muutaman kymmentuhannen markan takia hankitaan kielteistä julkisuutta. Tämän laatuista yhtälöä en oikein tahdo millään pystyä mieltämään enkä ymmärtämään, kun nimenomaan on kysymys vain muutamasta kymmenestä tuhannesta markasta maksimissaan, mikä jouduttaisiin korvauksia mahdollisesti maksamaan. Tähdennän: mahdollisesti maksamaan!

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Hallituksen esitys lähtee siitä, että kalastajille tai rantavesien omistajille korvataan tiettyyn vuoteen asti mahdollisia menetyksiä. Erimielisyys syntyi siitä, kuinka pitkälle tämän korvauksen tulisi ulottua. Valiokunnan enemmistö ei hyväksynyt vähemmistön näkemystä siitä, että mentäisiin ajassa niin pitkälle taakse kuin he olivat esittämässä.

Kaiken kaikkiaan koko korvausvelvollisuutta on vaikea ymmärtää, kun kalastusta on lähdetty sääntelemään sen takia, että kala yleensä riittää siinä joessa. On tehty kansainvälinen sopimus norjalaisten kanssa, jotta he eivät sulje koko jokea omalta alueeltaan. Tällä tavalla on ylipäättään voitu turvata myös Tenojoen Suomen puolella asuville kalastajille kalannousu ja sitä kautta tuleva tulo. Nyt pitäisi joitakin epämääräisiä menetyksiä lähteä korvaamaan. En voinut ymmärtää valiokunnassa, minkä takia korvaus pitäisi ulottaa sillä tavalla kuin vastalauseessa esitetään, enkä ymmärrä vielä äsken kuulun jälkeenkään sitä, että pitäisi toisin menellä kuin hallitus on esittänyt.

Ed. Pokka: Arvoisa herra puhemies! Ed. Joenpalon äskeisen puheenvuoron johdosta on ihan pakko tulla tänne eteen. Muutama sana Tenojoen korvauslaista:

Olen kovin pahoillani siitä, että lopputulos, minkä laki- ja talousvaliokunta sai aikaan, on tämä, mikä on nyt esillä. Asiallisestihan tämä merkitsee sitä, että neljä tilaa saa muutaman markan korvauksia. Se perusta, että näin on käynyt, ei ole kestävä.

Jos jotakin asiaa on perusteellisesti selvitetty ja huolellisesti valmisteltu, niin Tenojoen kalastussääntöä ja siihen liittyviä asioita on todella valmisteltu. Muodollisena perusteena, minkä vuoksi hallitus esitti, että vasta vuoden 1972 jälkeen maksetaan korvauksia, oli, että sen jälkeen ruvettiin lain tasoisesti sääntelemään Tenojoen kalastusta. Kuitenkin rajoituksia oli ollut jo vuosikymmeniä aikaisemmin. Kun kysymys on, niin kuin ed. Pulliainen aivan aiheellisesti sanoi, valtioneulouden kannalta aivan vähämerkityksellisestä summasta, niin on kyllä aika ihmeellistä, että tätä asiaa ei voitu hoitaa.

Kysymyshän on siitä, että Tenojoen sääntelyyn ryhdyttiin, kun luultiin, että kysymys on valtion vedestä ja valtio voi omille vesialueilleen tehdä, mitä tahtoo. Sen jälkeen

siellä on suoritettu vesipiirirajankäyntejä ja on havaittu, että saamelaiset tilat omistavat myös vesialueet Tenojoessa ja että tämä onkin yksityisessä omistuksessa olevaa vettä. Kun rajoituksia on tullut, niin ne on myös meidän oikeusjärjestyksemme mukaan korvattava. Näinhän on menetelty oikeastaan ilman lain tasoista pohjaa pitkän aikaa Perämeren kalastuksen osalta, jossa Itämeren luonnonlohen suojelemiseksi on ryhdytty rajoitustoimiin. Siitä ei ole eduskunnassa keskusteltu. Tässä on kyse aivan yhtenäisestä käytännöstä, mutta paljon pidemmän aikaa jatkuneista korvauksettomista rajoituksista.

Kun kysymys on sitä paitsi vielä meidän alkuperäisväestöämme, saamelaisväestöä koskevasta asiasta, olisi odottanut, että tämänkin seikan huomioon ottaen valiokunnan piirissä olisi syntynyt enemmän harkintaa. Kun on kysymys vähemmistöryhmästä, saamelaisista, niin kyllä ne muutamat markat olisi kannattanut ilman muuta sinne maksaa. Nyt joudutaan luultavasti keskustelemaan asiasta ihmisoikeustuomioistuimessa Strasbourgissa ja ehkä vielä pidemmälläkin. Me saamme huonoa kansainvälistä mainosta asiasta, minkä me olisimme pienellä rahalla voineet hoitaa kuntoon. Olen pahoillani lopputuloksesta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Joenpalolle vastauksena, että hänen ajatusmallinsa sisältää eräänlaisen mahdottomuuden pitkällä aikavälillä, nimittäin sen, että jos ilman sopimuksia tai sopimuksettomassa tilassa norjalaiset, jotka omistavat joen suupuolen, pyytäisivät kaikki nousulohet joesta, niin siinä tapauksessa koko lohikanta loppuisi siihen kertaheitolla, niin kuin on valjastetuissa lohijoissa käynyt. Toisin sanoen norjalaistenkin etu on ollut se, että kalastusta suupuolella rajoitetaan. Nyt kysymys on ollut vain siitä, että suomalaistenkin kanssa toisena rajajoen osapuolena on asioista sovittu ja pyyntiä säädelty yhdessä suomalaisten kanssa. Tämä koko prosessi ei millään tavalla poista korvausulottuvuutta silloin, kun on kysymys vesioikeuksista, joista ed. Pokka jo kerkisi jotakin todeta.

Ed. Sarapää: Arvoisa puhemies! Ed. Joenpalolle vielä sen verran, että korvausvelvollisuus valtion osalta on syntynyt sen takia, että paikallisen väestön kalastusmah-

dollisuuksia on kavennettu nimenomaan virkistyskalastajien hyväksi. Saamelaisväestöllä on aika vähän Lapissa toimeentulon mahdollisuuksia. Jos heidän toimeentulomahdollisuuksiaan kavennetaan, niin on paikallaan, että Suomen tyyppinen yhteiskunta korvaa aiheutetut vahingot.

Todettakoon laki- ja talousvaliokunnan käsittelystä vielä se, että valiokunnassa hyvin pitkään oli esillä se mahdollisuus, että päädyttäisiin meidän esittämäämme muotoiluun, tai oikeastaan jos ollaan rehellisiä, niin tämä muotoilu on Lex Kalima eli ed. Kaliman tekemä. Viime vaiheessa valtiovarainministeri puuttui asiaan ja totesi, että korvauskysymykset on kulturalisikalla punnittu ja pidemmälle ei tässä tapauksessa päästä.

Ed. Joenpalo: Herra puhemies! Ei minulle lain käsittelyn yhteydessä syntynyt sellaista mielikuvaa, että sääntely olisi tehty nimenomaan virkistyskalastajien hyväksi, niin kuin edustaja edellä väitti, vaan kyllä saamelaisten etu on ollut sopimuksen lähtökohtana ja on haluttu turvata, että sieltä todella kalaa nousee.

Ed. Pulliaiselle sanoisin, että kyllä tässä maailmassa hullumpiakin hommia on tehty kuin kalastettu yksi joki tyhjäksi, ja tullaan tekemäänkin, ellei sitä voida kansainvälisesti sopien estää ja tällä tavalla turvata kalan nousu yläjuoksulle asti ja sitten sopien kalastuksesta turvata kalakannan säilyminen myös tuleville sukupolville.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Ed. Joenpalon äskeiseen puheenvuoron johdosta huomautan, että mikäli ed. Joenpalo on tutustunut viimeisimpään Tenon kalastussääntöön, joka hyväksyttiin äskettäin eduskunnassa, niin sehän sisältää mahdollisuuden rajauksettomaan virkistyskalastuslupien myymiseen Tenojoella, joten Tenojoen kalastuksen sääntelyn päätarkoituksena Suomen osalta ei suinkaan ole lohikannan suojeleminen, vaan virkistyskalastuksen edistäminen. Tämä on tosiasia. Se on hyväksytty täällä, joten sen osalta ei ole paljon sanomista.

Huomattaisiin vielä, että käytäntöhän oli monta vuotta sellainen, että valtio otti virkistyskalastuksesta tulleet lupatulotkin itselleen, vaikka saamelaisten vesialueelle myyntiin lupia. Erittäin pitkän riitelyn ja moninkertaisen oikeuskanslerilla käynnin jälkeen

tämä käytäntö saatiin korjattua. Sitten sovittiin, että tämä korvauskysymys saadaan kuntoon. Sitä on riideltä monta vuotta ja nyt ollaan tässä tilanteessa, että neljälle tilalle maksetaan muutama markka ja suurin osa jää ilmeisesti.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Sarapää ed. Pulliaisen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Sarapään ehdotus hyväksyttävä.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 38. (Koneään. 1)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotukset laeiksi työsopimuslain muuttamisesta, työsopimuksen irtisanomismenettelystä annetun lain kumoamisesta ja työtyömyysturvalain 9 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 291

Toivomusaloite n:o 1042/1987 vp.

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 59

Suuren valiokunnan mietintö n:o 294

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 294. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen

ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Hallitus ehdottaa nyt irtisanomismenettelylain kumoamista. Tätä kannattamme, koska olimme jo mainittua lakia säädettäessä sitä mieltä, että erillistä lakia ei tarvita, vaan pykälät olisi pitänyt sisällyttää työsopimuslakiin, niin kuin hallitus nyt esittää meneteltäväksi.

Hallituksen esitys merkitsee parannusta nykytilanteeseen, mutta siinä on vielä puutteita. Olemme tässä yhteydessä esittäneet vähimmäiskorjauksia ja yhtyneet siihen valiokunnan kannanottoon, että tarvitaan kokonaisuudistus ja se tarvitaan nopeasti.

Valiokunnassa kuulluista asiantuntijoista haluaisin lainata professori Kari-Pekka Tiitistä, joka kertoo, miten tätä esitystä valmisteltiin. Kehittämistyöryhmälle alun alkaen annettu määräaika oli sen toimeksiannon laajuuteen ja vaativuuteen nähden aivan liian lyhyt. Vaikka määräaika jatkettiin kaksi kertaa, olivat nämäkin jatkoajat kummallakin kerralla lyhyet. Tämä esti työryhmää työskentelemästä riittävän pitkäjänteisesti ja sillä perusteellisuudella, jota käsiteltävä aihe olisi edellyttänyt. Lisäksi työryhmän työtä haittasivat työn aikana käydyt tulopoliittiset ja työehtosopimusneuvottelut, joihin usea työryhmän jäsen on joutunut osallistumaan. Tästä voi päätellä, että kovin hyvin eivät useat työryhmän jäsenet ole voineet paneutua tähän käsiteltävänä olevaan ehdotukseen, ja niinpä tulos on ollut se, mikä tässä hallituksen esityksessä on.

Tästä professori Tiitinen toteaa mm. seuraavaa: "Hallituksen esityksessä ehdotettu korvaussäännöstö johtaa nykyisen kolmijakoisuuden sijasta nelijakoisuuteen. Ensinnä tapaukset, joissa korvaus on määrättävä ehdotuksen 47 f §:n 1 momentin korvausasteikon puitteissa, jolloin huomioon voidaan ottaa sekä vaikeasti toteennäytettävä aineellinen että aineeton vahinko samoin kuin mahdollinen menettelytapasäännösten lainilyönti.

Toisena tapaukset, joissa on lähtökohtaisesti sovellettava juuri mainittua asteikkoa kuitenkin siten, että korvaus voidaan mää-

rätä säädettyä vähimmäismäärää pienemmäksi.

Kolmantena tapaukset, joissa korvaus on määrättävä työsopimuslain 51 §:n mukaisesti, jolloin korvauksen suuruutta määrättäessä huomioon ei voida ottaa menettelytapasäännösten laiminlyöntejä, vaan ne jäävät kokonaan tehosteettomiksi velvoitteiksi, sekä yhteistoimintalain 15 a §:ssä tarkoitettut tapaukset.

Tämä esittämäni selvitys näistä neljästä tapauksesta varmasti jo osoittaa sen, että tällaisen säännösten tulkitseminen aiheuttaa hankaluuksia. Korvaussäännöstö olisi siis varsin monimutkainen ja myös sisäisesti ristiriitainen." Näin toteaa professori Tiitinen.

Tästä seuraa se, että vaikka nyt tällä esityksellä on pyritty korjaamaan niitä soveltamisvaikeuksia, mitä tähän asti voimassa olleen lainsäädännön aikana on ilmennyt, niin ei tämä johda toivottuun tulokseen riittävässä määrin. Hankala tilanne, että tulkintavaikeuksien vuoksi ei tiedetä, mikä todellinen käytäntö on, jatkuu.

Me olemme nyt siis tässä vaiheessa ehdottaneet professori Tiitisen ja muiden työryhmän virkamiesjäsenten esittämiä vähimmäiskorjauksia tähän hallituksen esitykseen.

Sen vuoksi ehdotan, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin sosiaalivaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen mukainen lakiehdotus.

Kuten jo sanoin, tässä asiassa tarvitaan kiireellisesti kokonaisuudistusta.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Nyt kun tiedot kertovat siitä, että työttömiä on jo tällä hetkellä yli 140 000 ja nähtävästi tulee lähiaikoina hyvin runsaasti vielä lisää, niin tämä asia nousee entistä enemmän ja tärkeämmäksi tulevina kuukausina ja vuosina. On valitettavaa, että jo tiedossa olevilla lomautuslistoilla on tällä hetkellä mm. luottamushenkilöitä hyvin paljon. Myös pitkäaikaisia työntekijöitä ja sellaisia henkilöitä, jotka ovat vammautuneet työssään, aiotaan nyt lomautuksen kautta saada yrityksistä ulos.

Nämä ed. Stenius-Kaukosen perustelut minusta olivat oikeaan osuneita, ja nämä pienet mutta tärkeät muutosesitykset ovat hyvin kannatettavia, joten kannatan hänen tekemäänsä ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. P. Leppäsen kannattamana ehdottanut, että ensimmäisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Stenius-Kaukosen ehdotus hyväksytty.

Puhemies:: Äänestyksessä on annettu 123 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 57. (Koneään. 2)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 37 ja 37 a § sekä 47 a—47 j §, 3 a luvun otsikko, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset laiksi vuosilomalain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 314

Lakialoite n:o 62/1989 vp.

Toivomusaloitteet n:ot 879/1987 vp., 559/1989 vp. sekä 685 ja 723

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 60

Suuren valiokunnan mietintö n:o 296

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 296. Ensin salitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen

ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden taholta todettiin, että ei tässä esityksessä ole kysymys mistään todellisesta sapattivapaasta, koska ehdotukset ovat niin vaatimattomat. Sama tilanne on suurin piirtein Ruotsissa. Varsinaiseen sapattivapaaseen ei ole vielä päästy ja sen takia sieltä saatujen kokemusten pohjalta jo olisi voinut arvioida, mitä esityksestä seuraa ja korjata pykälää sen mukaisesti.

Talvilomapäiviä ei voisi säästää käytettäväksi myöhemmin sapattivapaana tai säästövapaana, niin kuin tätä nyt lakitekstissä nimitetään. Tämä merkitsee sitä, että säästövapaa kertyy varsin hitaasti.

Lakiesityksen mukaan työnantajalla on mahdollisuus evätä työntekijältä lomapäivien siirto säästövapaa-aikaan, ja tämä on suurin heikkous esityksessä. Monen kohdalla tämä merkitsee käytännössä sitä, että ei ole mahdollisuutta käyttää lain mukaista oikeutta. Pelkästään se, että tiedetään, että työnantaja voi tämän estää, vaikuttaa hyvin paljon siihen, lähtevätkö työntekijät ylipäänsä hakemaan tätä, koska se tekee tilanteesta niin epävarman, ja silloin monelta jäävät suunnitelmat alusta alkaen tekemättä. Tästä juuri seuraa se, että tämä on vain harmaa aavistus sapattivapaasta.

Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä lain 4 a §:n osalta tekemään muutosehdotuksen.

Ed. P. Leppänen: Herra puhemies! Pidän erittäin valitettavana sitä, että tälläkin lailla vielä vahvistetaan työnantajan määräysvaltaa työelämässä. Toivottavasti olisi jo tässä vaiheessa huomattu se edistys, että monet työnantajat kentällä haluaisivat myös työntekijöitten kanssa joustavampaa menettelmää, mutta työnantajaliitto haluaa jarruttaa näitä ja ohjaa suurempien työnantajien käsityksiä.

Vastalause, joka on liitetty sosiaalivaliokunnan mietintöön, on mielestäni perusteltu. Tämä on pieni askel parempaan suuntaan, mitä tällä hetkellä työpaikoilla toivotaan, mutta hallituksen esitys ei kaikilta osin sitä

vastaa. Siksi olen myös allekirjoittanut vastalauseen. Kannatan ed. Stenius-Kaukosen esitystä.

Ed. Gustafsson: Arvoisa herra puhemies! Tässä ei tietystikään pidä lähteä kaikkia puheenvuoroja kommentoimaan, mutta käsittelyssä olevassa laissa viitataan kahteen otteeseen tekemääni lakialoitteeseen ja yhteen toivomusaloitteeseen. Kun ed. Stenius-Kaukonen totesi, että tämä on harmaa aavistus sapattivapaasta eikä merkitse mitään todellista sapattivapaata, täytyy kyllä todeta, että tämä on tässä eduskunnassa kuitenkin ensimmäinen merkittävä askel, joka on johtamassa siihen tavoitteeseen, joka kytkeytyy kunnianhimoiseen sapattivapaaseen.

Jos me ajattelemme, että työntekijällä ja toimihenkilöllä on oikeus säästää osa vuosilomastaan ja kerätä vaikkapa kaksi kuukautta pitkää lomaa ja liittää se vuosilomaansa, niin tästä tulee minusta jo pitkäkö vapaa, joka nyt eräiltä osin täyttää niitä tavoitteita, joita sapattivapaa-asiaan on liitetty.

Mutta ehkä asian kolmannessa käsittelyssä voin perinpohjaisemmin palata itse ongelmaan ja kysymykseen tarkemmin.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Haluan ensin ilmoittaa, että pidän sapattivapaata erittäin tärkeänä uudistuksena. Se, mitä puheenvuorossani toin esiin, ei ollut mitään pahantahtoisia omia ajatuksiani, vaan toin esille ainoastaan sen, mitenkä ammattiliittojen edustajat, jotka olivat sosiaalivaliokunnassa kuultavana, arvioivat esitystä. Ed. Gustafsson näkee valiokunnan mietinnön alusta, keitä me olemme kuulleet. Tämä oli varsin valitettavaa, että ammattiliittojen taholta esitys arvioitiin ei merkittäväksi askeleeksi kohti sapattivapaata vaan hyvin vaatimattomaksi (Ed. Gustafsson: Askeleeksi kuitenkin!) — askeleeksi, mutta voidaan ottaa muurahaisen askeleita tai sitten reiluja askeleita, jotka merkitsevät todella sapattivapaata.

He käyttivät varsin kuvaavaa kieltä asian yhteydessä kuvatessaan sitä, että tässä ei nyt todella ole kysymys mistään sapattivapaasta. Perustelut, miksi he tällaiseen johtopäätökseen olivat tulleet, ovat juuri ne, mitä esitin: Työnantajille on annettu valta estää työntekijää säästämästä lomapäiviä, ja tämä pudottaa pohjan idealta.

Olen ed. Gustafssonin kanssa valmis jatkamaan kamppailua siitä, että täällä saadaan todellinen sapattivapaa aikaan, mutta tämä lakiesitys ei sitä vielä merkitse.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Voin yhtyä ed. Gustafssonin käsitykseen siitä, että tämä on merkittävä askel siksi, että tämä on alkuaskel, mutta tämä on kuitenkin kovin pieni alkuaskel, ja mielestäni tämän nyt voisi myöntää aivan reilusti, kun asiaan on tarkemmin perehtynyt, niin kuin ed. Gustafssonin varmasti on perehtynyt. Sapattivapauudistus olisi hyvin tärkeä työelämän uudistus ja myöskin hyvin tärkeä yhteiskuntapoliittinen uudistus, sillä työelämän ongelmathan ovat monella tavalla kärjistymässä. Nehän ilmenevät mm. työntekijöiden uupumisena, ennenaikaisena eläkkeelle jäämisenä, työperäisten fyysisten ja psyykkisten sairauksien lisääntymisenä, puhumattakaan yleisestä epäviihtymyksestä työpaikoilla.

Sen tähden toivon, että ensi vaalikaudella ryhdytään kiireellisesti todella ottamaan niitä tarpeellisia askeleita, joilla tässä asiassa voitaisiin edistyä. Olisihan tässä voinut tälläkin kerralla ottaa huomioon ne seikat, joita vasemmistoliiton valiokuntaryhmä on valiokunnassa esittänyt. Ne jo olisivat parantaneet osaltaan tätä esitystä.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! En malttanut olla puuttumatta tähän asiaan sittenkään, koska vasemmistoliiton näkökulmasta näyttää siltä, että puuttuu vain hyvää tahtoa, ja tämä asia olisi voitu hoitaa. Tietysti teoreettisesti näin on tilanne, mutta poliittiset voimasuhteet niin eduskunnassa kuin sen ulkopuolellakin ovat toisenlaiset. Tämä on työnantajajärjestöjen ja työntekijäjärjestöjen sopima kompromissi, ja kukaan ei ole väittänyt, että tämä olisi mikään hirvittävän suuri ja merkittävä uudistus, mutta joka tapauksessa askel oikeaan suuntaan.

Haluun huomauttaa näistä puheenvuoroista esimerkiksi vasemmistoliiton osalta sen, että heistä ei kukaan myöskään ole edellistä eikä myöskään tätä esitystä esittänyt hylättäväksi, vaan ainoastaan pienen stilistisen muutoksen, josta kohta äänestetään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

4 § hyväksytään keskustelutta.

4 a §.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Ed. P. Leppänen: Herra puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. P. Leppäsen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukosen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 20 ei-ääntä; poissa 60. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

6, 6 a, 7, 16 ja 18 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi valtion taidemuseosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 284

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 28

Suuren valiokunnan mietintö n:o 298

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 298. Ensin salitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi velvoitetyön poikkeuksellisesta huomioon ottamisesta työeläketurvasa

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 301

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 61

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 61.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ensimmäisen käsittelyn edellisessä vaiheessa jo selvitin, mistä tässä ongelmassa, mikä nyt on noussut esille, on kysymys. Kun ministeri Puhakka on paikalla, niin vetoaisin voimakkaasti häneen, että hän yrittäisi saada muutetuksi sen hallitusryhmien päätöksen, että suuressa valiokunnassa palataan hallituksen esitykseen. Sosiaalivaliokunta nimittäin aikaisti tämän lain soveltamista vuoden alkuun, kun hallitus esittää, että laki tulee voimaan 1.7. Ministeri Puhakkaan vetoan

nimenomaan sen takia, että tosiasiassa hän on tämän lakiesityksen isä eikä suinkaan ministeri Miettinen, joka esityksen on antanut sen vuoksi, että tämä on työeläkelakiin tehtävä muutos. Ministeri Puhakka on ajanut asiaa niin, että esitys saatiin annetuksi eduskunnalle. Tähän olemme tyytyväisiä.

Se virhe, joka lakitekstissä voimaantulosäännöksessä sosiaalivaliokunnassa havaittiin, olisi tarpeen korjata edes siltä vaatimatomalta osalta, mihin valiokunnan enemmistö päätyi. Hallitushan esityksessään toteaa, että ne työttömät, jotka ovat jo velvoitetyön tehneet, voivat hakemuksesta saada sen heikentävän vaikutuksen pois. Mutta lakitekstin voimaantulosäännös on kirjoitettu niin, että tämä ei olekaan mahdollista. Siis se muutos, jota tässä nyt ajetaan, ei suinkaan ole mitään lisäystä hallituksen esitykseen vaan sitä, että hallituksen esitys edes osittain tarkoittaisi sitä, mitä esityksen perusteluissa on sanottu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

11) Hallituksen esitys n:o 321 laiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovainvaliokunnalta.

Keskustelu jatkuu:

Oikeusministeri Halonen: Herra puhemies! Keskustapuolueen valtiovarainministeri Ahti Pekkala esitti aikoinaan varsin painokkaasti ajatuksen siitä, että eduskunnan vähemmistön mahdollisuus estää valtion menojen säästäminen tulisi poistaa. Nykyisinhän valtiopäiväjärjestys antaa 67 kansanedustajan suuruiselle vähemmistölle oikeuden äänestää lepäämään ehdotukset lakimääräisiä menoja koskevista säästötoimista. Kun säästölait kohdistuvat seuraavan vuoden budjettiin, merkitsee lepäämäänjättäminen

säästöyrityksen lopullista hylkäämistä käytännössä. Säästötoimien helpottamisvaatimus täsmentyi jo keskustelun alkuvaiheessa vaatimukseksi siitä, että säästölakien lepäämään jättämismahdollisuus poistetaan. Tähän on päädytty myös hallituksen esityksessä.

Herra puhemies! Säästölakien säästämisen helpottaminen on puoluekannoista riippumatta ollut valtiovarainministerien sydäntä lähellä. Valtiovarainministereitä on häirinnyt erityisesti se, että menojen lisääminen on ollut mahdollista yksinkertaisella enemmistöllä, mutta lakimääräisten menojen karsimiseen tarvitaan vähemmistönkin suostumus. Vastaavasti epäkohtana on nähty, että enemmistö voi säätää yksivuotisia verolakeja, mutta ei yksivuotisia säästölakeja.

Voimassa olevien säännösten seurauksena budjetin tasapainottaminen on siten usein vaatinut verojen korottamista ja valtion lainanoton lisäämistä. Menojen vähentäminen on pitänyt kohdistaa yksipuolisesti siihen budjetin viidennekseen, josta voidaan päättää budjettipäätöksellä. Tästä on valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan seurannut verorasituksen ja valtion lainanoton tarpeetonta kasvua. Lisäksi heidän puoleltaan usein sanotaan, että budjetin menorakenne vääristyy, koska säästötoimien kohteeksi on pitänyt ottaa ne harkinnanvaraiset menot, jotka usein ovat yhteiskunnan kehittymiselle ja uudenaikaistumiselle tärkeitä määrärahoja.

Omalta puoleltani uskon, että valtiovarainministerien näkemykset ovat varmasti ainakin suurelta osalta vankasti perusteltuja. Niiden pohjalta näyttää täysin selvältä, että säästölakien säätämisyjärjestystä olisi siis muutettava ja eduskunnan enemmistölle annettava mahdollisuus päättää säästötoimista.

Oikeusministerin näkökulmasta asia on kuitenkin hiukan monimutkaisempi. Ensinnäkin säästölakien kohdalla esiin tuleva määräenemmistöongelma on vain osa laajempaa kokonaisuutta. Lepäämäänjättämissäännöstö on yleensäkin, eikä vain säästölakien osalta, enemmistodemokratian ja parlamentarismin perusperiaatteiden vastaista. Lakiehdotusten yleistä lepäämäänjättämismahdollisuutta ei ole meidän tietojemme mukaan missään meihin verrattavassa muussa maassa. Meille se tuli Venäjän vallan aikana vuonna 1906 valtiopäiväjärjestyksen

myötä. Silloin se oli myönnytys säätyjakoa kannattaneille konservatiiveille, jotka pelkäsivät yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta sekä yksikamarista eduskuntaa. Lepäämäänjättämissäännöstö oli omituisuus siis jo 50 vuotta sitten. Yhtenäistyttyvässä Euroopassa se näyttää entistä erikoisemmalta. Kun kaikki muut maat voivat joustavasti muuttaa lainsäädäntöään uusien tilanteiden mukaiseksi ja uskoa siihen, että enemmistö on yhtä viisasta kuin vähemmistökin, niin Suomessa vähemmistö voi äänestää lakiehdotukset lepäämään.

Oikeusministerin näkökulmasta olisi siis luontevaa purkaa lepäämäänjättämissäännöstö kokonaisuudessaan. Tätä tarkoittava hanke onkin nyt vireillä. Lainsäädäntöjohtaja Matti Niemivuon puheenjohtolla toimivan lepäämäänjättämissäännöstön uudistamistoimikunnan tulee vuoden loppuun mennessä tehdä ehdotus lepäämäänjättämissäännöstöstä kokonaisuudessaan. Osa nyt istuvista kansanedustajista tuntee myöskin tämän työn lähempää ollessaan ystävällisesti suostuneita toimikunnan jäseniksi.

Kuitenkin viime syksyn tapahtumat osoittivat sen, että säästölakien lepäämään jättämisen kieltäminen ei hallituksen enemmistön mielestä voinut odottaa kokonaisuudistusta. Perustuslain muutokset vaativat normaaliksi tarkoitettussa käsittelyjärjestyksessä kahden eri eduskunnan hyväksymisen. Säästölakiuudistuksen suora kytkeminen lepäämään jättämisen kokonaisuudistukseen olisi merkinnyt siis nykytilan jatkumista vuoden 1995 puoliväliin.

Suhdannenäkymät taas näyttivät edellyttävän sitä, että tähän päästäisiin sitä aikaisemmin. Kun oikeusministeriön tavoitteena oli, että nämä kaksi asiaa voitaisiin yhdistää, on päädytty nykyiseen hallituksen esityksen muotoon. Oikeusministeriön tavoitteena oli, että säästölakeja koskeva uudistus valmistellaan huolellisesti. Kyseessähan on kuitenkin perustuslain muutos ja oikeusministeriölle kuuluva asia. Sitä ei muuta se, että nimenomaan valtiovarainministeriö on uudistuksesta säästämisen osalta ollut kaikkein innokkain.

Uudistuksen valmistelu on siis annettu kokonaisuudessaan oikeusministeriön alaiselle lepäämäänjättämistä pohtivalle toimikunnalle. Toimikunnalla oli työssään kiire, mutta se ehti mielestäni kuitenkin valmistella asian suhteellisen perusteellisesti. Säästölake-

ja koskevassa osamietinnössä on kartoitettu säädöshistoriaa, oikeudellisia tulkintoja ja eduskuntakäytäntöäkin mielestäni aivan riittävän perusteellisesti ajateltuna, että kyseessä kuitenkin on perustuslakiin vaikuttava muutos.

Kun nyt lopputuloksena, vaikka se heijastaa varsin laajaa kokonaisuutta, on ainoastaan yhden pykälän muuttaminen, toivon myös omalta puoleltani, että perustuslakivaliokunta siitä huolimatta, että nyt eduskuntakauden ollessa päättymässä on varmasti muitakin kiireellisiä asioita, tarvittavalla tavalla pyrkii omalta puoleltaan nopeasti, mutta perusteellisesti tähän asiaan perehtymään.

Oikeusministeriössä olemme kantaneet huolta myös siitä, että jos nyt annetaan säästölakeja koskeva osauudistus, niin se sitten myöhemmin joko ehkäisisi tai saattaisi jopa laimentaa perustuslakien muun osan kehittämistä. Edellä mainitsin jo sen, että säästölakihanke muodostaa osan lepäämäänjättämissäännösten kokonaisuudistusta. Sen takaamiseksi, ettei osittaisuudistus sittemmin laimistuttaisi tai haittaisi kokonaisuudistusta, säästölakien säätämisjärjestyksen muutos ehdotetaan määräaikaiseksi. Sen voimassaolo päättyisi kesäkuussa 1995, johon mennessä lepäämäänjättämisen kokonaisuudistus voidaan saada voimaan.

Toinen asia, johon säästölakihanke liittyy, on ns. perusoikeusuudistus. Senkin valmistelu on oikeusministeriössä vireillä. Perusoikeusuudistusta suunnittelee komitea, jonka määräaika päättyy ensi syksynä. Myös tämän uudistuksen vireilläolo ja paino, mitä käsittääkseni hallituksen lisäksi myös useissa eduskuntaryhmissä on osoitettu, puoltaa säästölakien säätämisjärjestyksen väliaikaista muuttamista. Perusoikeusuudistus liittyy lepäämäänjättämiseen siten, että kummassakin on kyse kansalaisten perusoikeuksien ja tätä kautta myös vähemmistöjen suojaamisesta. Perusoikeudet ovat nykyaikainen ja lepäämäänjättämissäännöstöä tehokkaampi keino. Lepäämäänjättämissäännösten avulla vähemmistö pystyy jarruttamaan jopa perusoikeuksia kehittävien lakien säätämistä. Silti olen valmis myöntämään, että käytännössä lepäämäänjättämissäännöstöllä on joissakin tilanteissa ollut jossakin määrin perusoikeuksia suojaava vaikutus. Perusoikeuksia rajoittavat lakiehdotuksethan voidaan myös äänestää lepäämään. Tällä suojalla lienee ollut

joissakin tilanteissa merkitystä erityisesti, kun perusoikeussuoja on ollut puutteellinen.

Mielestäni Suomen perustuslakien suurin puute onkin se, että vaikka vapausoikeudet onkin kohtuullisesti säännelty — nekin toki tarvitsevat modernisointia — nimenomaan tss-oikeuksia, taloudellisia, sosiaalisia tai siivistyksellisiä oikeuksia, suojaavien säännösten osalta säännöstö on huomattavasti puutteellisempi.

Jos katsotaan lisäksi asiaa sosiaalisen dimension puolelta, sieltä löytyy toinen kahtiajako. Ansiosidonnainen sosiaaliturva kuten virka- ja työeläkkeet ovat jo nyt suhteellisen laajasti omistusoikeuden suojan piirissä eli käytännössä viiden kuudesosan määräänemistövaatimuksen turvaamia. Sen sijaan perustuslait eivät takaa oikeutta toimeentulon eräänlaiseen perusturvaan, vapauteen köyhyydestä. Lepäämäänjättämissäännöstö, niin epätarkoituksenmukainen kuin se onkin, on tässä suhteessa toiminut jonkinlaisena väliaikaisena paikkana. Kuitenkin tästä on nyt pyritty huolehtimaan hallituksen esityksessä nostamalla siinä ensimmäisen kerran sosiaalinen dimensio muita tekijöitä tärkeämmäksi. On kuitenkin mielestäni avoimesti sanottava, että jos perusoikeusuudistus saadaan kunnolla toteutetuksi, siinä vaiheessa tällaisesta suojalausekkeesta voitaisiin hyvinkin luopua ja päätyä yksinkertaiseen kantaan lepäämäänjättämissäännösten poistamisesta. Tässä tilanteessa on kuitenkin ollut mielestäni tarpeellista lisätä kansalaisten sosiaalista perusturvallisuutta suojaava lauseke.

Hallituksen esitykseen liittyvän lakiehdotuksen sanamuotoa ovat eräät sosiaalipoliitikot ihmeissään kyselleet ja sanoneet, että termi ei kuulosta kovin perinteiseltä. Se on tahallisesti valittu enemmän valtiosääntöoikeudelliseksi kuin puhtaasti sosiaalipoliittiseksi termiksi. Tarkoituksena nimittäin on, että se pitäisi sisällään toimeentuloturvan puolella perinteisen vähimmäistoimeentulon lisäksi eräitä muita elementtejä. Hallituksen oman esityksen perusteluissa on tuotu esimerkkiluettelossa tämän varmistamiseksi esiin mm. lapsilisät, sama asia, joka on ollut myös asiaa valmistelleen toimikunnan mietinnössä esillä. Näin ollen sen tarkoituksena on olla osviittana eduskunnalle ja eduskunnan perustuslakivaliokunnalle tulevaisuutta silmälläpitäen. Siihen voidaan liittää siis myös tämäntapaisia elementtejä.

Palvelujen osalta, joita jo käydyssä keskustelussa mm. sosiaali- ja terveydenhuollon puolelta on otettu esille, tilanne ei muutu teknisesti siitä, mikä se on tänä päivänä. Palveluthan ovat suurimmalta osaltaan pelkän budjettipäätöksen varassa. Omasta mielestäni nimittäin on aivan selvää, että kansanterveysjärjestelmään tai vaikkapa päivähoidon subjektiivisiin oikeuksiin puuttuminen säästölaki-nimikkeellä on kovasti keino-tekoinen, koska se koskisi rakennetta. Se ei koske nimenomaisesti sitä markkamääräistä menoa, jota on tarkoitettu vuosittain säästää. Uskon, että perustuslakivaliokunnassa tämä puoli tulee varmasti myös monipuolisesti käsitellyksi.

Toinen asia on, että kun varsinainen perusoikeusuudistus aikanaan tulee myös lainsäätäjän työpöydälle, on aiheellista varsin pitkään miettiä sitä, minkälainen kokonaisuus muodostetaan perusturva-käsitteestä sinänsä. Mielestäni sen olennaisin osa ovat rahan lisäksi myös palvelut ja eräät muutkin elementit ja palvelut tietysti laajemmaltikin kuin sosiaali- ja terveydenhuolto. Siihen varmasti kuuluu myös opetuksen puolelta osa. Opetuksen puolelta tilannetta helpottaa tietysti se, että vanha säännös kansanopetuksen maksuttomuudesta on jo ehditty tulkita peruskoululle tulevaksi eduksi ja näin ollen sen suoja on parempi kuin sosiaali- ja terveystoimintamääräysten alaisen palvelujen.

Herra puhemies! Päivälehdet ovat ehtineet jo varsin paljon keskustella säästölakien säätämistä koskevista esityksistä. Voin yhtyä niiden kantaan siitä, että tähän esitykseen ei oikeastaan kannata suhtautua ja siihen on vaikea suhtautua mustavalkoisesti. Kansantaloudellisista ja finanssipoliittisista syistä säästölakien säätämistä koskevan muutoksen on hyvin perusteltua. Säästämistoimia täten helpotetaan. Säästäminen ei tietysti aina ole miellyttävä asia, mutta joskus varsin tarpeellinen.

Oikeusministerinä olen kuitenkin tyytyväinen siihen, että kansantalouden vaatimukset, jotka syksyllä tulivat hyvinkin voimakkaasti esiin, on nyt saatu säästölakien säätämistä koskevassa esityksessä kohtuullisiin puitteisiin. Ei liene mikään salaisuus sekään, että omalle aatekehitykselleni tyypillisesti pidän erittäin tärkeänä myös sitä, että kansanvallan peruselementti enemmistöparlamentarismi voi kohtuullisella tavalla edistyä, kun-

han pidetään huolta samanaikaisesti myös yksilöiden perusturvasta.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Halonen käytti hyvin mielenkiintoisen puheenvuoron, koska se piti sisällään myös suuren osan säästölakeja kohtaan kohdistetuista kriittisistä näkökohdista. Hän ei käsitellyt sitä, mitä se poliittisesti merkitsee opposition heikentämiseksi.

Hallituksen esityksessä todetaan, että opposition asema tulisi jonkin verran heikkenevän mutta suurista muutoksista tulisi todennäköisesti edelleen neuvottelemassa opposition kanssa. Voi kysyä, miksi tulisi. Tämä on todennäköisesti aika katteeton lupaus. Jos kerran nyt ei neuvotella, minkä ihmeen takia neuvoteltaisiin sen jälkeen, kun opposition asemaa on väliaikaisella perustuslain muutoksella heikennetty?

Pidän säästölakeja vaarallisina, koska niillä voidaan leikata sellaisia menoja, jotka suojaavat vähävaraisia ihmisiä, vähävaraisen ihmisten palveluja.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Halonen perusteli säästölakien antamista eduskunnalle mm. siten, että hän totesi suhdannenäkymien edellyttävän esitystä. Luulenkin, että todella huono kansantaloudellinen tilanne on pakottanut hallituksen yks kaks kuitenkin antamaan jälleen tällaisen esityksen, sillä on todella niin, että maan talous on tällä hetkellä sillä tolalla, että säästämistä ehdottomasti tarvitaan julkisen sektorin puolella.

Valtiovarainvaliokunnan jäsenet ovat tänään saaneet kuulla, että valtiovarainministeriö tulee helmikuun puoleen väliin mennessä antamaan suhdannekatsauksen, joka on toisen maailmansodan jälkeen huonoin ja ennustaa miinusmerkistä kehitystä seuraavina vuosina ja on siitä huolimatta optimistinen katsaus, kuten valtiosihteeri Keinänen totesi.

Siksi olisinkin odottanut, että hallitus mukaan lukien ministeri Halonen, joka on perehtynyt mm. sosiaalikysymyksiin perusteellisesti ja tietää niitten kansantaloudellisen merkityksen, ei olisi tässä tilanteessa ryhtynyt askartelemaan teknisten kysymysten parissa vaan olisi keskittynyt vielä eduskunta-

kauden lopullakin tekemään kansantalouden tasapainottamispaketin ja tuomaan sen eduskuntakäsittelyyn. Olen sitä mieltä, että tämän tekeminen olisi maan kansantaloudelle huomattavan paljon hedelmällisempää kuin ryhtyä nyt käymään teknistä, periaatteellista ja filosofista keskustelua.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Esitys kieltämättä synnyttää monia ristiriitaisia ajatuksia. Toisaalta on juuri niin kuin oikeusministeri totesi, että eräs tavoite mm. meillä sosialidemokraateilla on ollut se, että enemmistö päättää kaikista asioista. Jos oppositio on vähemmistö, sillehän ei mitään voi. Ei se minua tästä näkökulmasta huolestuta, vaan kai opposition niin kuin enemmistönkin lähtökohta on se, mikä on kansan etu.

Nyt sitten tullaan ongelmalliseen tilanteeseen, että eräs osa olisi suojattu vaikeutetun lainsäätämisyjärjestyksen puitteissa, siis saavutettu etu, mm. omaisuus. Mutta sellaisten saavutetut edut, jotka eivät pysty palkallaan tai muulla toimeentulolla huomattavia omaisuuksia saavuttamaan ja saamaan niitä perustuslain turvan piiriin, olisivat helpommin heikennettävissä. Toisaalta kuitenkin on jo tällä hetkellä sillä tavoin, että sosiaali- ja terveyssektorin ja koulutussektorin budjettia voidaan nakertaa niin, että nämä peruspalvelut eivät pysty toteutumaan sillä tavoin kuin pitäisi, joten säästölakeja on tähänkin mennessä jo ollut ilman, että niissä on lukenut "säästölaki", joten tässä suhteessa tällä ei kovin paljon voiteta.

Toisaalta eduskuntatyön kannalta esitys tulee merkitsemään sitä, että syksyllä tulee entistä enemmän lakeja eli eduskuntatyö ruuhkautuu. Se, mikä minua ilahduttaisi, olisi se, jos ministeri Halonen opposition puheista saa kuulla, mitä tämä auttaisi esimerkiksi maatalouden paisuneiden menojen leikkaamiseen. Se voisi helpottaa asian käsittelyä.

Ed. Löyttyjärvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puuttumatta esityksen talous- tai suhdannepoliittisiin perusteluihin, joita myös ministerin puheenvuorossa tuli esille, haluan siihen puoleen puuttua, että ministeri Halonen totesi, että lepäämäänjättämissäädökset ovat käytännössä merkinneet meillä myös eräänlaista perusoikeussuojaa,

kun meidän perustuslaeistamme varsinainen perusoikeussäännöstö puuttuu lukuun ottamatta työvoiman suojelua, perustuslain 62 §:ää.

Ministeri Halonen myös selvitteli puheenvuorossaan sitä, että tämä kysymys liittyy lepäämäänjättösäädösten kokonaisuudistukseen, joka on valmistelussa, ja samaten perusoikeussäädösten valmisteluun, perustuslakiin. Mielestäni puheenvuorossa oli kaikki ainekset sille kannanotolle, että nyt meille tuotua lakiehdotusta ei olisi pitänyt irrottaa kokonaisuudesta, jota taustaa vasten ministerikin esitystä tarkasteli, vaan lepäämäänjättösäädöstö yhdessä uusien valmistelussa olevien perusoikeussäädösten kanssa pitäisi käsitellä yhtenä kokonaisuutena.

Oikeusministeri Halonen: Herra puhemies! Ed. Anderssonille ensinnäkin: Minä en osaa sanoa, onko ihan välttämättä demokratian keskeisimpiä säännöksiä, että oppositiolla pitää olla vahvempi asema äänestettäessä kuin hallituksella. Siis kysymys on tietysti siitä, että kaikilla kansalaisilla pitää olla tietyt perusoikeudet turvattuina. Mutta sen sijaan minun ajatteluni menee sitä tietä, että kaikki 200 kansanedustajaa on valittu samanarvoisilla äänillä ja he ovat samanlaisia. Tässä mielessä olen aina käsittänyt, että vasemmiston edustajat nimenomaisesti ovat vaatineet normaaliparlamentarismia otettavaksi käytäntöön, ja näin ainakin historiallisesti on ollut. (Eduskunnasta: Ajat muuttuvat ympärillämme!) — Niinhän nuo näyttävät muuttuvan eivätkä aina siihen suuntaan kuin itse pitäisi suotavana.

Ed. Isohookana-Asunmaalle kansantalouspaketista: Se kaikeksi onneksi ei ole kuitenkaan oikeusministeriön asia. Oikeusministeriön pääluokka on niin pieni, että se vastaa noin sosiaali- ja terveysministeriön vuosittaista kasvua, ei ihan sitäkään. Vankilat ja tuomioistuimet on pakko pitää luultavasti, jos ei mitenkään kauhean perusteellisesti systeemiä muuteta. Jos ed. Isohookana-Asunmaa kovasti haikailee valtiovarainministeriön suuntaan, niin myös syksyinen valtiovarainministeriön esitys, ns. faksiperustuslakipykälä, oli kyllä varmasti ilman tätä sosiaalipuolen näpertelypykälää, jos käsitin oikein ed. Isohookana-Asunmaan vähättelyn sosiaalisen dimension esille ottamiseen.

Ed. Skinnari pohti opposition asemaa; siihen ei ole kovin paljon lisäämistä.

Ed. Löyttyjärven osalta, herra puhemies, olisin vain laajentanut näkökulmaa. Perusoikeusideologia kyllä tietysti kehitettäessä täytyy hiukan enemmän ottaa huomioon. Aivan niin kuin mainitsin, ansioeläkkeet kyllä ovat hallitusmuodon 6 §:n suojassa jo osittain, mutta asema on sanoisiko ei kovin systemaattinen. Tässä mielessä kahden perheen jako kyllä tietysti vielä säilyy. Omistusoikeuden suojan takana olevat oikeudet, omistusoikeus itse ja sen heijastumat, ovat tavallaan kaksinkertaisen lukon takana. Sen sijaan nämä, jotka jäisivät tässä säästölakipaketissa sosiaalilausuulin varaan, ainakin tulisivat niin kuin turvaketjun taakse.

Jos kuitenkin ajatellaan, olisiko parempi tehdä niin tai noin, niin matematiikka on kyllä varsin vahva tieteenlaji myös tässä eduskunnassa. Tämä on se kokonaisuus, jonka minä ainakin olen onnistunut saamaan tässä koalitionhallituksessa. Minä vain epäilen vahvasti, että myös seuraavassa eduskunnassa on pakko tehdä kompromisseja sen puolelta, mikä kutakin poliittista ryhmää kiinnostaa. Sanon ihan ääneen täältäkin, kun rusipullateoriasta on puhuttu niin paljon EY:n piirissä, että tässä yhteydessä voi sanoa niille ekonomisteille, joita ovat kiinnostaneet säästölakiesitykset, että ne rusinat ovat nyt pöydällä, mutta jos haluaa ne syödä, niin pulla on syötävä myöhemmin tai neljän vuoden päästä kaivetaan rusinatkin ylös.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minulla on erittäin vahvasti se tunne, että täällä on nyt väärä ministeri puhumassa väärästä asiasta. Täällä pitäisi olla ehdottomasti valtiovarainministerin nyt keskustelussa mukana, sillä nyt puhutaan kuitenkin siitä, miten Suomen talouden kanssa tehdään.

Säästötoimien sijasta nyt pitää ryhtyä elvytystoimiin. Olkoon moni asia vanhentunut, mutta minä olen Keynesin kannalla tässä tilanteessa ehdottomasti: 154 000 työtöntä, 20 000 työtöntä kuukaudessa lisää, ja nyt puhutaan säästötoimista, sen sijaan että puhuttaisiin elvytystoimista. Nyt tarvitaan työllisyyspaketti, josta kyllä jotakin huhupuheita on kierrellyt. Mutta sen lisäksi tarvitaan myös toimia, joilla supistustoimien sijasta turvataan pienituloisimpien ostovoima pa-

rantamalla perusturvaa ja matalapalkkaisten asemaa.

Nyt täällä puhutaan ihan väärästä lähtökohdasta koko asiaa. Tämä on minun varma käsitykseni.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen samaa mieltä ed. Tennilän kanssa ja ministeri Haloselle haluan sanoa, että ministeri on hallituksen jäsen, hallitus kantaa taloudenpidosta vastuuta. Tiedämme, että maan talous on menossa jyrkempään laskuun kuin koskaan sitten toisen maailmansodan. Tällä hetkellä täällä ei pitäisi keskustella säästölaeista, vaan pitäisi keskustella siitä, mistä nyt aletaan säästää ja miten kansantaloutta aletaan tervehdyttää ja minkälaisen laajan talouspoliittisen paketin saamme yhdessä aikaan. Me keskustelemme todellakin ihan väärästä asiasta.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri kummassakin puheenvuorossaan korosti sitä, että hallituksen kansanedustaja ei ole sen vähäarvoisempi kuin oppositionkaan, ja halusi tällä puolustella ajatuksiaan.

Kuitenkin haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että nimenomaan tällä eduskuntakaudella on koettu kiinnittää huomiota siihen, mikä on parlamentin asema Suomessa ja parlamentarismien asema yleensäkin. Näen kyllä, että vanhassa vähemmistöä suojaavassa lainsäädännössä on se hyvä puoli, että vaikka hallituksen ei aina ole tarvinnut keskustella opposition kanssa, niin joskus oppositio on voinut antaa vähän sivustatukea hallitusta tukeville kansanedustajille siten, että parlamentin yleinen mielipide, myös hallitusta edustavien kansanedustajien, otettaisiin huomioon. Siinä mielessä tämä, jos mitään muuta muutosta ei tapahdu, saattaa kyllä johtaa yhä hallituskeskeisempään päätöksentekoon Suomessa niin, että parlamentti on entistä helpompi sivuuttaa. Toivoisin, että tätä näkökulmaa myös käsiteltäisiin, kun hallituksen esityksestä puhutaan.

Oikeusministeri Halonen: Herra puhemies! Minä uskon, että ed. Pokka, joka odottaa tuossa puheenvuoroaan, aikoo nimenomaan tähän puoleen keskustelua viedäkin, mutta haluan sanoa sekä ed. Tennilälle

että ed. Isohookana-Asunmaalle, että näyttää vähän siltä, että oikeusministeri ei kelpaa mihinkään keskusteluun. Minä olen pahoillani siitä, että yhtä lailla valmiuslainsäädäntö kuin tämäkin kuuluu kyllä oikeusministeriön esiteltäviin. Jos jotkut ovat sitä mieltä, että valmiuslainsäädäntöä pitää kiirehtiä ja tällä ei ole kiire, niin molemmista kyllä olen valmis keskustelemaan, mutta sillä välillä ed. Tennilä ja ed. Isohookana-Asunmaa voisivat varmaan keskustella keskenäänkin siitä asiasta, mitenpäin kansantaloutta pitäisi hoitaa, kun ohjeet olivat kovasti erilaiset tässä yhteydessä.

Ed. Haavistolle haluaisin vastata vain sen, että parlamentarismin asema sinänsä on ollut hyvin keskeisesti esillä kuluneen neljän vuoden aikana, ja sitä trendiä aiotaan jatkaa. Mutta toisaalta ei liene mitään syytä myöskään sen ajattelutavan jatkamiselle, että hallitus pystyy jatkuvasti sanomaan, että he tekisivät, mutta kun on ne 67 kansanedustajaa. Tämä voi johtaa jossakin määrin selväpiirteisempään hallituspolitiikkaan niin, että hallitus joutuisi myös itse miettimäänä, tekisikö näin, jos olisi siihen rahkeet. Minusta se on tervettä parlamentarismia.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Halonen ei ehkä muistanut vastata minulle niihin esimerkkeihin, jotka liittyivät elinkeinoelämään, mm. maatalouteen, millä tavoin tällä voidaan puuttua maatalouden kasvavaan tukeen, muun elinkeinoelämän tukeen.

Toinen on sitten se asia, millä tavoin meillä julkishallinto, valtionhallintokin, on paisunut. Tällä tarkoitan erityisesti keskusvirastoja, jotka mielestäni kuvaannollisesti pitäisi räjäyttää ja rakentaa hallinto uudestaan eikä niin, että meillä näperrellään joidenkin nimismiespiirien yhdistämisellä samaan aikaan, kun keskusvirastoissa pitäisi tehdä todellisia uudistuksia ja katsoa, mitä siellä oikein tehdään. Samaten voisi kyllä todeta myös, mitä tehdään monissa muissa eduskunnankin alaisissa laitoksissa suhteessa muuhun, esimerkiksi yksityiseen sektoriin.

Näistä olisi toivonut hallituksen esityksensäkin perusteluista ja esimerkkejä siitä, millä tavoin aiotaan näihin ongelmiin puuttua. Nyt tämä on ehkä oikeutetustikin, mutta tarpeettoman paljon keskittynyt siihen, millä tavoin käy sosiaali- ja terveysturvan ja millä

tavoin koulutuspalvelujen. Mitä tällä todella aiotaan purkaa, koska näitä ei aiota purkaa eikä näihin aiota puuttua, mitä tässä nyt oikein säästetään?

Toisaalta oli aika mielenkiintoista kuulla erityisesti ed. Tennilän puheenvuoro. Tapasin nimittäin äskettäin Yrittäjien Keskusliiton edustajia, ja ihan niin kuin olisivat puhuneet samasta paperista. Tämä kuvaa sitä tilannetta, millä tavoin eri vaiheissa ihmisten puheet muuttuvat. En tiedä sitten, muuttuvatko teot.

Oikeusministeri Halonen: Herra puhemies! Pyydän anteeksi, jos olen jättänyt ed. Skinnarin vastauksetta. Kysymykseen, mitkä pääluokat jäävät, vastauksen näkee budjettikirjasta. Muun muassa maatalous jää, puolustus jää, liikenne jää ja moni muu sellainen ministeriö, joiden ei voida katsoa kuuluvan sosiaaliklausuulin sisälle.

On aivan totta, että keskustelu on ehkä turhan paljon painottunut siihen, mitä halutaan suojata, ja kääntynyt päälaelleen. On kuviteltu, että juuri tätä halutaan leikata. Tietysti arkipäivän realismi on johtanut siihen, että hyvin usein valtiovarainministerit ovat jotenkin tunteneet läheisemmäksi sääntämisen STM:n tai OPM:n pääluokasta kuin esimerkiksi maatalouden tai puolustuksen, mutta tässä suhteessa nyt joka tapauksessa on tehnyt niinpäin tämä rakenne, että nimenomaan STM:n pääluokka on jonkin näköisessä erityissuojeluksessa.

Mitä tulee siihen, mitä pitää tehdä keskusvirastoissa, toivon, että se tehdään ihan muuta kautta kuin tämän säästölain.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin kommentoida sitä, mitä ministeri Halonen vastasi minulle jo pari puheenvuoroa sitten. Minä en tiennyt, että ministeri Halonen kannattaa kaksipuoluejärjestelmää. Luulin, että hän kannattaa suomalaista parlamentarismia, jolloin oppositiollakin on jotain voimaa ja sanomista tämän maan asioiden hoitamisessa.

Kun katsoo, miten sinipunahallitus on turvannut niiden ihmisten etuja, jotka ovat yhteiskunnassa heikoimmilla, niin sanoisin, että on syytä huoleen. Hallitus on kehittänyt tällaisista kahden kolmanneksen yhteiskuntaa aika systemaattisesti. Tästä näkökulmas-

ta säästölait ovat mielestäni uhkaavia. Kuka puolustaa näiden ihmisten etuja?

Haluaisin lämpimästi kannattaa ed. Skin-narin ehdotusta, että keskusbyrokratia räjäytettäisiin ainakin metaforana ja myös käytännössä; sieltä voitaisiin karsia todella paljon.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me vihreät olemme varmasti rakenteellisen säästämisen kannalla. Sitä kannatamme, että siirrytään kierrättävään talouteen ja byrokratiaa vähennetään jne.

Mutta nyt kun olen kuunnellut ministeri Halosen puheenvuoroja ja hänen rusinateorioitansa, olen tullut siihen käsitykseen, että vähentämällä eduskunnan poliittisen vähemmistön vaikutusvaltaa luodaan sellainen tilanne, että se todellinen enemmistö, joka ratkaisee asioita hallituksen tasolla, onkin sitten alueellinen enemmistö. Tämä tarkoittaa sitä, että rusinat kerätään Etelä-Suomen hyväksi ja järjestelmä muodostuu sellaiseksi, että todellinen kärsivä vähemmistö on syrjäseudulla. Tämän laatuksen politikoinnin kannalla me kyllä emme missään nimessä ole, mutta rakenteellisesti tämä näyttää johtavan siihen.

Oikeusministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Minä pyydän ed. Pokalta anteeksi, että keskustelu jatkuu näin pitkään, mutta on ehkä paras vastata kuitenkin ed. Pulliaille heti tuoreeltaan, että kyllä tämän pitäisi juuri päinvastoin mennä. Nimenomaan sen sosiaalilausekkeen, joka siellä on, käyttöalue on kyllä juuri niillä reuna-alueilla. Sen sijaan hallitusmuodon 6 §:n takana on juuri se ansiosuhteinen turva, joka on kai teidän käsityksenne mukaan pikemminkin täällä rintamailla.

Minä voin vielä lohduttaa, että toimikunnan jäsen Nikula kyllä oli enemmistön kannalla toimikunnassa, ja sitä on siitä vielä vähän löysennetty ottamalla tämä säännös määräaikaiseksi. Mutta ei ehkä vihreille ole ihan kauhean iso asia, että siellä on ollut joku jo samaa mieltä. Mutta ihan tiedoksi vain, että Nikula kyllä on ollut enemmistön kannalla.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisiin puheenvuoroi-

hin viitaten totean, että valtiovarainvaliokunnan jäsenten tänään saaman selvityksen mukaan tasavallan taloustilanne on huolettavaan suuntaan menossa. Siinä mielessä, herra puhemies, ymmärrän tämän lakiesityksen eduskunnalle antamisen ja myös keskustelun, mikä eduskunnassa tällä hetkellä käydään. Onhan ennusteiden ja selvitysten mukaan kansantalouden kasvu pysähtynyt. Se on nolla ja jopa menossa miinukselle, ja samalla kansantalouden nettovelka bruttokansantuotteesta on lisääntynyt ja lisääntynyt. On aivan luonnollista, että tässä tilanteessa kaikkien vastuullisten, niin hallituksen jäsenten ja johtavien virkamiesten kuin myös kansanedustuslaitoksen ja kansanedustajien, on syytä suhtautua asiaan riittävällä vakavuudella.

Sitä vastoin, herra puhemies, en ole ollenkaan varma siitä, onko tämä keino, mikä nyt eduskunnalle tarjotaan, tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Jos eduskunnalla ja kansanedustajilla on riittävästi halua ja kykyä ottaa vastuuta kansantalouden tilasta, minusta silloin eduskunnan pitäisi pystyä tekemään ratkaisuja ilman, että perustuslakeihin puututaan.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kyllä jyrkästi eri mieltä ministeri Halosen kanssa siitä, että tämä perusoikeuslauseke turvaisi reuna-alueiden perusturvan. Näin ei missään tapauksessa ole, sillä kun ajatellaan, miten säästölakeja on tähän asti käytetty, niin on todennäköistä, että ainakin nykyinen hallitus, jos se jatkaa vaalien jälkeen, tulee vähintään samanlaisia säästölakeja antamaan, joista on jo esimerkkejä: Valtionosuu-sasteikkoja leikataan, valtionosuuksien maksatuksia kunnille myöhennetään jne. On kuitenkin olemassa perusturvalainsäädäntö, johon ei luonnollisestikaan puututa. Mikä tästä on seurauksena?

Seurauksena on se, että valtiontaloutta säädetään, kun valtionosuuksia ei kunnille makseta, mutta kun lakia toteutetaan, perusturva-oikeudet kuitenkin ovat, kunnathan silloin joutuvat maksamaan. Näin ollen ei todellista säästämistä julkisen sektorin puolella tapahdu, koska valtion säästäminen koituu kuntien talouden rasitteeksi. Juuri tällaisista syistä olisi ollut ja on edelleenkin välttämätöntä, että hallitukselta tulee laaja

talouspoliittinen tervehdyttämishjelma, jossa on säästämistä ja keskustelemme siitä emmekä nyt anna blankovaltakirjaa tuleville hallituksille tehdä ihan mitä tahansa, mm. mitä edellä mainitsin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ensinnäkin totean, että olimme jo huolissamme siitä, että kun Nikula on ollut tässä toimikunnassa jäsenenä, niin siitä rokotetaan meitä eduskunnassa, ja siitä oli meidän puolueemme puheenjohtaja Heidi Hautalakin kovin huolissaan.

Totean vain, että ministeri teki tästä syrjäseutujen asiasta sosiaaliturvakysymyksen. Henkilökohtainen näkemykseni on, että asemamme sen edelle järkevän pärjäämisen sillä alueella. Tämä kuitenkin edellyttää alueellista tasapainotusta ja tukea eräissä toiminnoissa, jotta se onnistuu pitkällä aikavälillä kunnolla. Silloin juuri kohteena voivat olla ne pääluokat, jotka ministeri Halonenkin äsken juuri mainitsi sosiaaliturvan pääluokan ulkopuolelta.

Ed. Mönkäre merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Kiitoksia, herra puhemies, tästä armollisuudesta, että vihdoinkin tämän puheenvuoron sain harvaasti odotettuani ja kiitoksia, arvoisa rouva oikeusministeri, näistä useista puheenvuoroista. Jos saa näin sivusta sanoa, niin ihan urhoollinen yritys, tosin en oikein päässyt perille siitä, oliko ministeri tämän esityksen puolella vai sitä vastaan.

Itse asiassa, jos saa suoraan puhua, niin kyllähän ilmeisesti voimme tässä sanoa, että olemme ymmärtäneet, että oikeusministeri ei erikoisen lämpimästi kannattanut tällaisen erillisehdotuksen antamista eduskunnalle. Jos asian voimakkaat puuhamiehet olisivat esillä, niin täällähan pitäisi ilman muuta olla pääministeri Holkerin ja valtiovarainministeri Louekosken. Nimittäin valtiovarainministerin nimi saa olla Louekoski tai Ahti Pekala, niin kyllähän valtiovarainministerit ovat ajaneet tällaista lainsäädäntöä, jolla voitaisiin eduskunnassa budjetin asioita hoitaa mahdollisimman yksinkertaisella enemmistöllä. Tällä en nyt tarkoita laatusanaa

”yksinkertainen”, vaan mahdollisimman yksinkertaisella enemmistöllä.

Oikeusministerin nimi puolestaan on saanut olla Taxell tai Halonen, niin kyllähän oikeusministerit ovat yleensä yrittäneet pitää huolta siitä, että perustuslakien valmistelu tapahtuisi riittävän huolellisesti. Jos tässä jotain historian kirjoihin jää, niin jää ilmeisesti tämä säästölakitoimikunnan työ, joka puolitoista kuukautta syksyn aikana istui ja jossa minullakin oli kunnia olla jäsenenä.

Tämän asian käsitteleminen nyt tuntuu jotenkin kummalliselta. Jos tätä keskustan puolelta voi arvioida, niin voi pohtia lainsäädännön merkitystä poliittisen järjestelmän kannalta ja toisaalta, mitä tällä ylipäättänsä saadaan aikaan. Jos politiikan puolelta ajatellaan, niin keskusta on odottanut oikeastaan koko syksyn, että hallitus olisi ojentanut yhteistyön kättä ja todella neuvotellut tarpeellisten säästöpäätösten aikaansaamisesta. Muistutan, että puolueemme puheenjohtaja Esko Aho ilmoitti jo viime elokuussa, että tällaiseen on valmiutta, ja silloinhan hallitus vasta käsittelee budjettiesitystä, joten korostan, että me olemme kyllä säästämisen kannalla.

Itse asiassa vielä nyt tammikuussa, kun eduskunta kokoontui, meillä olisi ollut aikaa ehkä käsitelläkin niitä säästölakeja ja miettiä, löytyykö yhteisymmärrystä. Mutta jos tätä puolta saa vielä vähän jatkaa, mistä on jo puhuttu, niin mitä itse asiassa hallitus on tehnyt? Se on vain puhunut säästämisestä, mutta ei ole tehnyt yhtään ainoaa säästöpäätöstä, ja näihin en odota oikeusministerin vastaavan, koska te ette ole tällaisista päätöksistä velvollinen oikeastaan oikeusministeriön hallinnonalalta vastaamaan.

Nyt on kuitenkin eduskunnan vihonviimeisille istuntopäiville tuotu perustuslakimuutos, jossa oppositiolta kiskottaisiin oikeastaan viimeinenkin hammas, mahdollisuus äänestää huono laki lepäämään yli valtiopäivien. Ehkä tästä voi arvioida, että nykyinen hallitus on tyylilleen uskollinen. Hallitus ei neuvottele kenenkään kanssa, ei ainakaan opposition. Hallitus ei kysele eikä anna kansanedustajille mahdollisuutta perehtyä asioihin. Olen arvioinut, kuinka paljon perustuslakivaliokunnalla on aikaa perehtyä tähän asiaan, ja se aika on äärettömän lyhyt. Se ei kerta kaikkiaan anna mahdollisuutta asialliseen ja perusteelliseen käsittelyyn, jol-

laista tällainen tärkeä perustuslakimuutos edellyttäisi.

Tietysti tässä on myös se hämmäntävä asia, jota ei voi olla ääneen pohtimatta, että tätä muutosesitystähän on ajanut erityisesti pääministeri Holkeri, joka on tehnyt siitä oikein moraalisen kysymyksen. Ainakin näin hän vastasi hallituksen kyselytyynnillä syksyllä. Uudistus on tarkoitus tehdä määräaikaiseksi. Meillä ei määräaikaisia perustuslakipoikkeuksia ole ollut muutoin kuin viime sotien aikana. Ilmeisesti tässä on jokin kriisiaika, kun tällainen täytyy tehdä. Tämä poikkeuslaki olisi voimassa tulevan vaalikauden ajan vuoteen 1995. Tietysti tässä jää ääneen ajattelemaan, jos politiikan puolta vielä jatkaa, aikooko nykyinen sinipunahallitus varmistaa jatkoaikansa vaalin tuloksesta välittämättä ja istua seuraavankin vaalikauden ja riisua opposition varmuuden vuoksi aseista.

Tämän säästölain varsinaisen sisällön osalta: Valtiovarainministeriö on säästölakiasiaa erityisen tarmokkaasti ajanut, ja kun mekin komiteassa kuuntelimme valtiovarainministeriön virkamiehiä ja taloudellisten tutkimuslaitosten edustajia, niin kyllähän he hyvin yhteen ääneen puhuivat, että julkisessa taloudessa on pakko todella rajuja säästötoimia suorittaa, jos aiotaan jotenkuten kansantaloutena selvitä.

Tämän asian käsittelyn yhteydessä on usein esitetty sellainen väite, että menojen vähentäminen on vaikeampaa kuin menojen lisääminen eduskunnassa. Tällöin tietoisesti ilmeisesti jätetään mainitsematta, että meidän perustuslakimme pääperiaate on, että silloin kun säädetään pysyvästä verosta, siis menoja lisätään pysyvästi, niin se on aivan yhtä lailla kahden kolmasosan määräänemistön päätös kuin säästäminen. Tätä pääperiaatettahan kierretään säättämällä yksivuotisia verolakeja, mutta ei se sitä perustuslain päähenkeä tai yleistä henkeä miksiäkään muuta, eli meillä on edellytetty, että suuret taloudelliset päätökset tehdään laajalla enemmistöllä eduskunnassa. Siihen ovat syynä monet asiat: historiallinen kehitys Suomessa ja se, että tämä on monipuoluejärjestelmä, ei ole kahta puoluetta, toinen oppositiossa ja toinen hallituksessa.

Sitä paitsi huomauttaisn tästä ”säästölaita”, että se on oikeastaan ihan väärä nimi. Ei tässä ole kysymys säästämisestä, niin kuin

mielestäni valtiovarainministeri Louekoski tiistaina aivan oikein eduskunnan istunnossa huomautti. Tässä ei pyritä säästämään eli tasapainottamaan valtion vuotuista budjettia, vaan todella, mikäli valtiovarainministeriön virkamiehet saavat tahtonsa läpi, pyritään kokonaisuudessaan kohdentamaan valtion menot uudestaan. Se on hirveän hienoa sana, pyritään ”kohdentamaan uudestaan”, mutta todella kylmää, kun miettii, mitä kaikkia asioita he silloin tarkoittivat. Säästölakikomiteassa nimenomaan valtiovarainministeriön virkamiehet erittäin jyrkästi vastustivat — onko se ministeri Halosen rusinapullasta se pullapuoli — sosiaaliturvaosan säilyttämistä ja korostamista, joten se ehkä kuvaa sitä henkeä, mikä siinä ministeriössä vallitsee.

Tiedetään, kuinka hirveä valta valtiovarainministeriöllä on jo tällä hetkellä eduskunnan säätämiin lakeihin, koska kaikkien lakien osaltahan aina on valtiovarainministeriön läpiajama hallituksen esityksen perustelujen kohta, lisääkö vai vähentääkö uudistus valtion menoja. Aina siihen vedoten voidaan puuttua järkeviinkin uudistuksiin ja vaatia, ettei tätä voida tehdä, kun se lisää valtion menoja. Kyllä tuli sellainen tunne, kun istuin ne puolitoista kuukautta siinä komiteassa, että esimerkiksi sosiaaliturva-
puoli oli erityisen kiinnostuksen kohde valtiovarainministeriössä, kun siellä mietittiin säästötoimia.

Säästötoimet voidaan välittömästi kohdistaa aika harvoihin asioihin. Suuri osahan kansalaisten palveluista tulee kuntien kautta, joten kuntien budjeteissa toisaalta sosiaalipuoli ja toisaalta sivistyspuoli ovat päämenot. Jos halutaan todella merkittäviä säästöjä, niin kyllähän näihin isoihin ryhmiin on silloin pakko puuttua.

Kun hallituksen esityksessä on säästötoimien tai vähentämistoimien kohta, että ei saa puuttua kansalaisten perusturvaan, niin mielestäni ministeri aika hyvin selosti sitä ajattelutapaa, mikä tämän pykälän mukaanottamiseen on liittynyt. Sehän perustuu komitean työhön. Kun siinä on esimerkkiluettelo, niin se paljastaa, että muunlaisia hyvinvointiyhteiskuntamme takaamia sosiaali- ja terveyspalveluja ehkä voidaan leikata. Enkä oikein saanut ministerin puheestakaan vahvistusta, että näin ei voitaisi menetellä.

Parlamentaarinen puoli, johon ed. Haavis-

to puheenvuorossaan puuttui, ei ole suinkaan kaikkein vähäisin asia. Nimittäin tämän hallituksen valtakaudella aika monesti on joutunut miettimään, että suomalaisten usko päättäjien oikeudenmukaisuuteen ja oikeudentuntoon ei oikein ole säilynyt tai ainakin se on horjunut. Ihmiset ovat kokeneet, että päätöksissä ei ole kohdeltu kansalaisia tasapuolisesti. Otan esimerkkinä joulun alla käydyn äänestyksen postitoimipaikoista. Postitoimipaikkojen lakkauttaminen hyväksyttiin hyvin niukalla enemmistöllä, vaikka valtaosa suomalaisista sitä luultavasti jyrkästi edelleenkin vastustaisi.

Kun tällainen uudistus tuodaan aivan viimeisiksi istuntopäiviksi, kyllä se aika piittaa-matonta on. Ei se kansanvaltaa vahvista. Ehkä on hallituksen onni, että perustuslakimuutokset ovat aika vaikeita ihmisille miettiä ja mieltää. Jos minäkin menen Pohjois-Suomessa kertomaan jossain pirtissä, että tällainen säästölakiehdotus on menossa ja siinä on semmoisia ja semmoisia kohtia, ei siinä varmasti kovin paljon palautetta saa. Tämä ei ole kovin populaari aihe.

Mutta sitä haluan vielä korostaa, että kyllä keskusta säästämistä kannattaa, mutta myös korostamme, että säästöpäätösten on oltava oikeudenmukaisia. Tietyllä tavalla perustuslakimme, vaikka se on vanha, turvaa sen, että silloin kun toteutetaan ikäviä päätöksiä, ne toteutetaan laajalla enemmistöllä. Silloin on pakko oikeudenmukaisuuttakin harkita, koska ei muuten suurta enemmistöä saada taakse. Mahdollisuus äänestää laki yli valtiopäivien on oikeastaan aika uusi säännös. Se on ollut käytössä vasta tämän vaalikauden. Meillä on määrävähemmistön suoja myös keskustan tuella aivan äskettäin heikennetty. Ennenhän oli mahdollisuus äänestää yli vaalien, eikä tästäkään käytännöstä voi muuta sanoa kuin, että ei lepäämäänjättämismahdollisuutta hirveän useasti ole käytetty tällä vaalikaudella eikä koko itsenäisyytemme aikana. Tilastot löytyvät säästölakikomitean ehdotuksesta.

Herra puhemies, haluan tällä korostaa, että eduskunnan käsiteltävänä oleva perustuslakimuutos on poliittisen järjestelmämme kannalta aika merkityksellinen. Voimassa oleva laki pakottaa puolueet neuvottelemaan ja pyrkimään yhteistyöhön mm. taloutta koskevissa isoissa asioissa. Suomen kaltaisessa monipuoluumaassa sitä on tähän saakka

pidetty hyvänä. Silloin kun laajalla enemmistöllä on tehty päätökset, kyllä se on lisännyt tietyllä tavalla kansallista yksituumaisuutta ja tuonut poliittisiin oloihimme vakautta.

Se on totta, että Suomen perustuslakiin sisältyvää mahdollisuutta äänestää laki lepäämään ei tunneta juuri muissa maissa. Muualla taloutta koskevat päätökset tehdään enemmistöpäätöksellä parlamenteissa. Mikään ei kuitenkaan todista, että niissä maissa taloutta olisi hoidettu erityisen hyvin juuri sen vuoksi, että perustuslaki ei tässä aseta jarruja. Eikä minun mielestäni Suomen talouttaakaan pelasteta perustuslakikikkailuilla, että joudumme tällaisia periaatekeskusteluja käymään, kun pitäisi tehdä päätöksiä, vaan päätöksiä olisi pitänyt tehdä ja niitä joudutaan joka tapauksessa tekemään. Vetoaminen muiden maiden esimerkkeihin ei juuri auta, vaan täytyy lähteä siitä, että Suomen oloihin sopii yleensä aina parhaiten suomalainen malli.

Oikeusministeri Halonen: Herra puhemies! Ed. Pokalle sen verran eduskunnan roolista haluan tuoda esille, että olen nimenomaisesti sellaisen oikeuden, mikä hallituksen esitykseen sisältyvään lakiesitykseen on rakennettu sisään, ääneen kahteen kertaan tavannut hallitukselle, ja se koskee nimenomaan sosiaalidimensiota. Nimittäin on mielestäni eduskunnalle melkoisen tärkeä asia — tämä tietysti on vain minun vaatimaton mielipiteeni — että eduskunta viime kädessä päättää säätämisyjärjestyksen kautta, mitä toimeentulon perusturvaan kuuluu. Hallitus antaessaan jatkossa esityksen voi vain indikoida itse, että se on näin taikka noin. Mutta perustuslakivaliokunta ja eduskunta viime kädessä päättävät, oliko se niin.

Itse hallituksen esitykseen liittyvä pykäläsäännös on varsin väljä. Niinhän se tietysti on, että jos tämän tyyppistä oikeutta eduskunnalle on tarjoamassa, niin se on itsensänselvyys ja muut ovat haittapuolia. Haluaisin huomattaa, että ei tämä huonommaksi mene näidenkään asioiden kohdalla, vaan jää kyllä nimenomaan siihen, miten nyt on ollut.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Keskustelussa näyttää nyt siltä, että sosiaalipolitiikka nousee eräänlaiseksi avainkysymykseksi. Tämä ei ole mi-

kään ihme siitä syystä, että sosiaalipoliittisten menojen osuus on budjetissa varsin merkittävä. Jos lasketaan yhteen kuntien ja valtion menot, niin päädytään suuruusluokkaan, joka on suurin piirtein sama kuin valtion koko budjetti, siitä syystä, että valtion budjettiin sisältyy sosiaalipoliittisia menoja erittäin paljon eri pääluokkiin, ei ainoastaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Lisäksi tulevat kuntien budjetteihin sisältyvät sosiaalimenot ja myös eläkejärjestelmät yleensä.

Minusta tässä täytyy erityisesti huolehtia siitä, että tämän lain kautta ei päädytä joihinkin epäoikeudenmukaisuuksiin. Ongelma näyttää olevan siinä, että jos pannaan yhtäläisyysmerkki kaikkien sosiaalipoliittisten menojen ja oikeudenmukaisuuden välille, siinä saatetaan tehdä erehdys sen tähden, että sosiaalipoliittikkaan voi myös kuulua sen tyyppistä turhaa byrokratiaa, jota halutaan karsia. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että lainkohta, jossa sanotaan, että "toimeentulon lakisääteistä perusturvaa ei saa heikentää", on oikea, mutta en pitäisi tarkoituksen mukaisena laajentaa sitä koskemaan kaikkia sosiaalipoliittikkaan kuuluvia tai kuuluvaksi katsottavia kysymyksiä.

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Halosen puheenvuoroon vastaisin, että eduskunnan perustuslakivaliokunta viime kädessä päättää, mikä laki on säästölaki ja mikä ei. Näinhän asia on. Eduskunnan perustuslakivaliokunnassa tietysti enemmistö päättää ja sanon vain, että siinäpä perustuslakivaliokunnalle lisää tuskaa tulee, kun se joutuu tämänkin reaaliräsitteen tekemään.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Paloheimo viittasi sosiaalimenojen suureen määrään. Tästä ei liene kukaan eri mieltä. Kaikkien maiden budjeteissa tietenkin sosiaalimenojen osuus on melkoisen suuri.

Jos säästölakeja perustellaan sillä, että sosiaalimenot ovat kasvaneet suureksi, niin haluaisin kuitenkin todeta hallituksen oman kertomuksen perusteella sen, että viimeksi

valmistuneessa hallituksen kertomuksessa, siis vuoden 1989 menoista, selvästi sanotaan, että vaikka sosiaalimenot kasvoivat nimellisesti 6 prosentilla, niin ne alenivat reaalisesti 1 prosentilla. Mitä muutoin tulee julkisiin menoihin, niin hallituksen oman kertomuksen mukaan bruttokansantuotteen kasvusta julkisten menojen kasvu jäi puoleen, niin että kyllä tässä oli vielä varaa. En halua tällä mihinkään muuhun vastata, mutta viittaaan kuitenkin siihen, ettei niin onneton tilanne ole ollut sosiaalimenojen kasvaminen ja toisaalta muiden julkisten menojen kasvu.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Ministeri, jonka muistan kaikkein voimakkaaimmin ajaneen säästölakiajatusta, on nimeltään Ahti Pekkala. Ollessaan valtiovarainministerinä edellisen hallituksen aikana hän useaan otteeseen puhui säästölakien tarpeellisuudesta ja välttämättömyydestä. Toivonkin, että ed. Pokka ja koko keskustan eduskuntaryhmä kuuntelevat huolellisesti ja tarkkaan asian tuntijana entistä ministeriä Pekkala säästölakien tarpeellisuudesta.

Mitä tulee väitteisiin siitä, että tämä esitys olisi valmisteltu kiireellä, niin täytyy todeta, että komitea, jossa itsekkin olen ollut jäsenenä, on tehnyt varsin huolellista työtä ja pitänyt poikkeuksellisen monta kokousta esityksen valmistelemiseksi. Siinä suhteessa komiteassa todettiin, että paremmaksi enää itse asiaa, joka käsittää vain yhden pykälän, tuskin voidaan saada.

Mitä tulee eduskuntakäsittelyyn, voidaan todeta, että komiteassa ovat olleet jäseninä sekä ed. Pokka että ed. Alho, jotka molemmat istuvat eduskunnan perustuslakivaliokunnassa. Tällä tavalla ennakkoon perustuslakivaliokunta on saanut erittäin hyvää ja täsmällistä tietoa kahden ryhmävastaavan osalta hankkeesta, mikä varmasti tulee selvästi nopeuttamaan tämän käsittelyä.

On ehkä myös syytä todeta, että jos verrataan tätä esitystä eräseen toiseen esitykseen, joka vastikään annettiin eduskunnalle, esitykseen päivähoidosta, niin tämä on selvästi yksinkertaisemmin ja helpommin käsiteltävä esitys kuin päivähoitoesitys, joka sisällöltään on mielestäni selvästi kattavampi. Mielestäni ei pitäisi olla mitään ongelmia siinä, ettei tämä eduskunta voisi käsitellä tämän hallituksen esityksen valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä uudistus on välttämätön. Me kaikki haluamme lisää resursseja useisiin tärkeisiin kohteisiin, ja jostakin meidän täytyy saada resursseja näihin lisäyksiin. On selvää, että kansantuotteen kasvusta voidaan aina irrottaa osa hyviin mm. sosiaalitoimen hankkeisiin. Mielestäni tärkeätä on se, että sekä hallituksessa että eduskunnassa uudelleen priorisoidaan asioita eli siirretään voimavaroja yhdeltä sektorilta, jossa ne ovat käyneet vähemmän tarpeellisiksi, toiselle sektorille, jossa ne ovat välttämättömiä tai selvästi tarpeellisempia. Tämä on sekä järkevää talouspolitiikkaa että useassa tapauksessa myös sosiaali-, koulutus- jne. politiikkaa.

Nykyinen valtiopäiväjärjestys estää useissa tapauksissa tällaisen järkevän resurssien siirtämisen siitä syystä, että oppositio tälläkin eduskuntakaudella on varsin systemaattisesti jättänyt lepäämään määrävähemmistöllään sellaiset esitykset, joilla valtion menoja on pyritty supistamaan.

On myös selvää se, että terve ei ole sellainen tilanne, jossa valtion menoja voidaan kasvattaa yksinkertaisella enemmistöllä, mutta menoja ei voida supistaa yksinkertaisella enemmistöllä. Tasapaino tässä suhteessa on mielestäni täysin välttämätön. Kuten kaikki tiedämme, valtiopäiväjärjestyksen 68 § mahdollistaa sen, että yksivuotinen verolaki voidaan säätää eduskunnan enemmistöllä, ja myös lainaa valtio voi ottaa kuinka paljon tahansa yksinkertaisella enemmistöllä.

Onkin tärkeätä se, että budjetin sekä rahoituspuoli että menopuoli voidaan samassa järjestyksessä samoilla enemmistöillä käsitellä. Haluan korostaa teknisen puolen lisäksi tässä yhteydessä myös poliittista tasapainoa. Totuushan on se, että jos me ajatlemme budjettien tasapainottamista, valtiovarainvaliokunta säännöllisesti lähes joka vuosi tasapainottaa budjetin lisälainanotolla, joten poliittisesti säästäminen on jo sinänsä erittäin vaikeata, ja jos se tehdään teknisistä syistä vieläkin vaikeammaksi, niin voidaan sanoa, että tasapainottamiskysymyksissä ollaan hyvinkin suurissa ongelmissa.

Historiallisesti mielestäni tämän tyyppinen esitys tässä tilanteessa on myös välttämätön. Me kaikki tiedämme, että Pohjoismaissa julkisen sektori on kasvanut ja painunut hyvin suuresti. Tällä hetkellä kaikissa Pohjoismaissa mietitään, millä tavalla julkisen

sektorin osuutta voitaisiin supistaa dynamiikan lisäämiseksi sekä talouselämässä että muutoinkin yhteiskunnassa. Ruotsissa julkisen sektorin osuus on laskenut, ja näin on myös Tanskassa tapahtunut varsin voimakkaasti. Meidän täytyy Suomessakin varautua siihen, että jossakin vaiheessa me voimme joutua miettimään sitä, pitäisikö meilläkin julkisen sektorin osuutta supistaa, ja tässä suhteessa säästölakien mahdollisuus on välttämätön.

Tämän lisäksi on myös korostettava tämänhetkistä talouspoliittista tilannetta, jossa ilmeisesti tulee olemaan lähivuosina seuraavien kahden kolmen vuoden aikana, täysin välttämätöntä se, että säästötoimenpiteisiin voidaan ryhtyä terveeseen ja tarkoituksenmukaiseen talouspolitiikan harjoittamiseksi.

Tänään on puhuttu useammassa yhteydessä konsensuksen tarpeesta. On hyvä ja tärkeätä, että yhteiskunnassa pyritään mahdollisimman laajaan yhteisymmärrykseen, ja haluan korostaa sitä, että entistä enemmän lakiesityksiä ja asioita valmisteltaessa tulisi olla yhteistyötä eri puolueitten kesken hallitusrajasta riippumatta. Mutta mielestäni konsensuksen tulee ensi sijassa kohdistua suuriin periaatteellisiin kysymyksiin.

Mitä tulee jokavuotiseen taloudellisten asioiden hoitoon, tässä suhteessa mielestäni laajan konsensuksen ei tulisi olla välttämätöntä. Aivan käytännöllisistäkin syistä voidaan sanoa, että näin ei tulisi olla siitä syystä, että kun tässäkin eduskunnassa on yritetty säästölakeja säätää, niin niitä ei ole kyetty säätämään, koska oppositio ampuu summittaisesti alas kaikki säästölakiehdotukset. Viimeisin ehdotus tehtiin viime syksyn lopussa keskustapuolueelle muuttuneesta taloudellisesta tilanteesta johtuen, mutta ne ehdot, joita keskustapuolueen puheenjohtaja E. Aho asetti neuvotteluille, olivat jo sinänsä täysin mahdottomat, joten mihinkään neuvotteluihin ei ollut realistista edes ryhtyä.

Herra puhemies! Myös meidän täytyy seurata sitä kehitystä, joka yhteiskunnassa menee eteenpäin. Integraatio etenee. Suomi pyrkii Euroopan talousalueeseen ja mahdollisesti tulevaisuudessa myös jopa, riippuen siitä, miten tilanne kehittyy maailmassa ja Euroopassa, jäsenyyteen Euroopan yhteisöissä.

Jos me ajatlemme päätöksenteon nopeutta näissä kysymyksissä, niin on täysin

selvää, että eduskunnassakin täytyy kyetä nopeasti enemmistöllä päätöksiin. Selvää on se, että jos meille syntyy yhteistyötä Euroopan talousalueen puitteissa tai Euroopan yhteisön jäsenyyden puitteissa, niin meillä täytyy kyetä poliittisissa päätöksissä yhtä nopeisiin päätöksiin kuin muissakin Euroopan yhteisön maissa. Muuten yhteistyö selvästi saattaa vaarantua, ja tämä puoltaa sitä, että meillä täytyy näitä lepäämäänjättämissäännöksiä varsin kattavasti pyrkiä muuttamaan silloin, kun tavallisista laeista on kyse.

Mitä tulee itse esitykseen, se on pyritty laatimaan mahdollisimman tarkkaan verolakien säätämisyjärjestystä vastaavaksi siten, että samalla tavalla kuin yksivuotisia verolakeja voidaan yksinkertaisella enemmistöllä yhdeksi vuodeksi säätää, niin voitaisiin säätää myös yhdeksi vuodeksi menojen säästämistä kuten myös menojen lykkäämistä koskevia lakeja.

Pykälässä on 3 momentti, joka koskee lakisääteistä perusturvaa ja puuttumattomuutta siihen. Sinänsä voidaan pitää hyvänä, että pyritään kansalaisten perusturva turvaamaan, mutta uskon, että jokaisessa eduskunnassa, tässä ja myöhemmissäkin, tuo tahto eduskunnassa tulee automaattisesti säilymään. Jos aivan välttämättömyyksiin perusturvaetuksiin mennään, niin luulen, että sellainen poliittinen päätöksenteko johtaa päätöksentekijöille erittäin ikäviin poliittisiin seuraamuksiin, mikä sinänsä jo mielestäni tekee osittain tuon 3 momentin perusturvasäännöksen tarpeettomaksi.

Sitä voidaan myös mielestäni kritisoida teknisillä perusteilla ensinnäkin siksi, että säännös jossain määrin tekee epäselvemmäksi tämän säästölakiajatuksen ja sen rajaukset, sekä sillä perusteella, että todennäköisesti perustuslakivaliokunta joutuu vuosittain useammassa yhteydessä ottamaan kantaa siihen, mikä on lakisääteistä perusturvaa. On pelättävissä, että tämä kannanotto tulee vaikuttamaan perustuslakivaliokunnan työskentelyyn siten, että se tulee muodostumaan entistä enemmän poliittiseksi, kun mielestäni perustuslakivaliokunnan työn tulisi kehittyä entistä enemmän tuomioistuimen toiminnan suuntaan.

Mielestäni ehkä kuitenkin kaikkein merkittävin argumentti, mitä tulee perusturvaan, on se, että tosiasiasa perusturva meillä

kuitenkaan ei olisi turvattu. Nimittäin verotuksella voidaan aina puuttua perusturvaetuksiin. Jos me katsomme ne keskeisimmät perusturvaetuudet, jotka meillä tässä uudessa 66 a §:ssä valtiopäiväjärjestyksessä olisivat suojattuja, eläkkeet ja asumistuki, niin molemmat ovat verovapaita. Jos hallitus haluaa puuttua niihin, niin yksivuotisella verolailla eduskunnan enemmistö voi koska tahansa eläketulovähennyksen poistaa tai sitä supistaa, tosin edellyttäen että se teknisesti laetaan johonkin veronkorotuslakiin, mutta se on helposti toteutettavissa. Vastaavasti asumistuki voidaan koska tahansa saattaa verotuksen piiriin. (Ed. Laine: Ja lapsilisät!) — Lapsilisät ovat myös yksi esimerkki, koska tahansa ne voidaan panna verotuksen piiriin, joten tosiasiasa verotuksen kautta voi eduskunnan enemmistö koska tahansa puuttua perusturvaetuksiin. Siis käytännön merkitystä kovinkaan paljon 66 a §:n 3 momentilla ei ole.

Tämä hallituksen esitys on esitys vain väliaikaiseksi muutokseksi eli kevääseen 1995. Olisin mielelläni itse nähnyt, että tämä esitys olisi ollut pysyvä siitä syystä, että kun meillä vähemmistösuojaa, jos näin voidaan sanoa, on muutettu, niin sitä on yleensä heikennetty ja sitä on heikennetty asteittain. Vain kolme vuotta sitten tehtiin muutos, jossa lyhennettiin sitä aikaa, joksi tavallinen laki voidaan jättää lepäämään eduskunnassa. Luulen, että kaikkein realistisin malli edetä näissä kysymyksissä onkin se, että asteittain muutetaan vähemmistösuojaa siten, että kuitenkin lopputulokseksi tulee muodostumaan sen poistaminen tavallisten lakien osalta siten, että eduskunnan enemmistö voi sitten tehdä lopulliset päätökset.

Mielenkiintoista, arvoisa puhemies, tässä keskustelussa on se, että aikaisemmin eduskunnan vasemmisto voimakkaasti vaati sitä, että eduskunnan täytyy voida tehdä päätökset yksikertaisella enemmistöllä. Nyt voimakain vastustus tuntuu tulevan vasemmistoliiton taholta tähän esitykseen. Ilmeisesti se heijastaa sitä, että ne, jotka vastustavat kaikkein voimakkaimmin yhteiskunnan kehitystä, vaativat itselleen kaikkein suurinta vähemmistösuojaa, mistä mielestäni voidaan tehdä se johtopäätös, että se kehitys, joka yhteiskunnassa on kaiken kaikkiaan tapahtumassa, ei äärimmäistä vasemmistoa miellytä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että esitys käsitellään nopeasti ja hyväksytään.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ed. Sasin puheenvuoroa, niin totesin, että aika kauas on todella näiden perustuslaillisten jälkeläisten ajatus myös kulkenut, kun ollaan perustuslakeja valmiita muuttamaan poliittisen tarkoituksenmukaisuuden tähden ja vallankäytön takia sen enempää niitä kunnioittamatta.

Arvoisa puhemies! Säästölaki-nimitys ei ole mielestäni aivan hyvä ja oikeaan osunut, kuten täällä on jo aikaisemminkin todettu. Onhan niin, että lait on tehty aina jonkin tarkoituksen saavuttamiseksi, jonkin asian hoitamiseksi jne. Silloin menot ovat seurausta siitä. On aivan selvää, että silloin jos siihen sijoitettavia menoja vähennetään, on todennäköistä, että myös tämä tarkoitus osittain rapautuu. Saattaa olla myös niin, että tarkoitus kyetään pienemmilläkin summilla hoitamaan. En sitä kiistä. Mutta kun näitä asioita tutkitaan ja pohditaan, täytyy ottaa koko asia huomioon eikä tuijottaa yksistään markkoihin, mitkä menevät, tai markkoihin, mitkä tulevat. Näin minä ainakin yhteiskunnallisen näkemykseni miellän.

Tässäkin keskustelussa on jo moneen kertaan todettu sosiaalisektorin asiat, ja tässä lakipykälässähän rajataan tietyllä tavalla sosiaalasiat ns. säästöpaketin ulkopuolelle. Siitä syystä ihmettelen kovasti, että täällä ei ehdotettu, että perustuslakivaliokunnan tulee pyytää myös sosiaalivaliokunnalta lausunto tämän lain käsittelyn yhteydessä.

Niinpä, arvoisa puhemies, teen ehdotuksen, että perustuslakivaliokunnan on pyydettävä myös sosiaalivaliokunnan lausunto tämän asian käsittelyn yhteydessä.

Mielestäni se on aivan välttämätöntä, jos halutaan tätä asiaa asiallisesti täällä pohtia ja käsitellä. Tosin tässä ei ilmeisesti sitä asiallista halua kovin paljon hallituksen taholta-kaan ole, koska tämä tuodaan tässä viime vaiheessa hyvin kiireellisenä asiana esiin.

Kuulimme täällä ainakin erään perustuslakivaliokunnan jäsenen suusta, että perustuslakivaliokunnalla on muitakin tehtäviä tällä hetkellä ja on hyvin oletettavaa, että kovin paljon aikaa tämän lain käsittelyyn siellä ei voida uhrata, ei niin paljon aikaa kuin tällantapaisen asian käsittelyyn tulisi joka tapauksessa käyttää.

Tässä yhteydessä totean sen, että monistakin eri seikoista johtuen vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei ole valmis myönteisesti käsittelemään tätä lakiesitystä tässä muodossa ja tässä eduskunnassa. Se ei ole mielestämme hyväksyttävissä. Kaikkein parhaita perusteita ehkä on se, että aikaa ei ole tarpeeksi, että asiaa voitaisiin niin huolellisesti valmistella kuin tarve olisi. Toinen peruste on se, että kun tällantapaisia muutoksia tehdään, ne pitää tehdä laajempina kokonaisuuksina. Jo hallituksen esityksessä todetaan mm. perusoikeuskomitean istuminen ja se, että se tulee saamaan työnsä valmiiksi ensi syksynä. Hallituskin toteaa, että perusoikeuksien käsittely tässä yhteydessä olisi ollut paikallaan. Siitä syystä mielestäni ei myöskään ole asiallista, että tämä yksi asia on otettu irti kokonaisuudesta.

Muistutan, että kun me olemme esittäneet hyvin usein erinäisiä muutoksia perustuslakeihin, niin aina on esitetty hallituksen ja ministereiden taholta, että selvitetään asia ja otetaan se siinä ja siinä kokonaisuudistuksessa mukaan. On sanottu, että nyt ei ole siihen valmiuksia, periaatteessa olette oikeassa, mutta siirretään asiaa. Nyt kuitenkin hallitus tekee itse juuri päinvastoin.

Siitä voin olla tietysti tyytyväinen, että perusoikeuskomitea on asetettu. Onhan niin, että SKDL:n eduskuntaryhmä aikanaan on tehnyt useita hyvin perusteltuja ja laajoja lakiesityksiä, joissa on esitetty perusoikeuksien, tss-oikeuksien, ottaminen mukaan meidän perustuslakeihimme. Näitä ehdotuksia on ainakin kahden, jos ei kolmen eduskunnan aikana tehty. Toivottavasti komitea myös käyttää aineistoa työssään hyväkseen. Jos perusoikeuskomitean työstä tulee myös sillä tavalla valmista, että tulee esityksiä ja että myös perustuslait muuttuvat näiltä osin, siihen varmasti olemme tyytyväisiä.

Täällä on myös viitattu siihen, että oikeusministeri on esittelemässä asiaa. Sehän on aivan oikein. Asia kuuluu ilman muuta oikeusministeriön alaisuuteen, mutta todellinen ongelmahan on se, että ne todelliset syyt, mitkä esityksen takana ovat, ovat vallan toisten ministeriöitten käsissä ja toisten ministereitten painostuksen johdosta esitys on annettu. Näin olen ymmärtänyt kyllä oikeusministerin puheenvuoroistakin, että hän itse ei ole ollut kovin innostunut ja

ihastunut erillisesitykseen, mitä me nyt käsittelemme.

Asiahan on niin, kuten jo tässäkin keskustelussa on käynyt ilmi, että Holkerin hallitun rakennemuutoksen hallitus on näyttänyt ajaneen meidän maamme talouden aikamoisiin ongelmiin. Sen pelastamiseksi nyt haetaan blankovaltakirjoja. Oikein tässä tilanteessa olisi hallituksen kannalta ollut se, että se olisi tuonut selvät esitykset, mihin lakeihin se haluaa kajottavan, mistä se haluaa ns. säästöjä ottaa, ja olisimme käsitelleet asioina nämä emmekä tällaisena periaatteellisena valan luovutuksena, niin kuin nyt joudumme tekemään.

Olisi kyllä erittäin aiheellista saada tietää käsittelyn aikana, mitkä ovat todella ne kohteet, joihin valtiovarainministeriö tai pääministeri haluavat valtakirjaa. Onko kysymys esimerkiksi maataloustuesta, vientituesta vai onko kysymys joihinkin puolustuslaitoksen menoihin puuttumisesta, joihin nähdäkseni kyllä pystytään puuttumaan nytkin, koska ne eivät ole sillä tavalla lakisääteisiä. Tämä on kyllä aika omituinen ja hyvin hyllyvällä pohjalla lepäävä esitys.

Kaiken kaikkiaan me tulemme tästä vielä keskustelemaan täällä useamman kerran. Tein jo esityksen, että esitys lähetettäisiin myös sosiaalivaliokuntaan lausunnolle.

Lopuksi vain haluaisin todeta sen, että karsintakohteita kyllä löytyy. Keskustelussa esimerkiksi ed. Skinnari ja ed. Andersson puuttuivat keskusvirastojen toimintoihin. Minusta on kyllä aika omituista sekin, että valtiovarainministeriössä istuu herroja — miehiähän ne pääasiassa siellä kai ovat — jotka pitävät käsissään muiden ministeriöiden rahankäyttöä. Vaikka me täällä olemme antaneet budjetissa oikeuden käyttää tietyn rahasumman oikeusministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle jne., niin lähes kaikkien näiden rahojen käyttö täytyy vielä hyväksyttää valtiovarainministeriön tiettyjen virkamiesten allekirjoituksin. En näe tässä kyllä mitään järkeä, vallankin kun hyvin paljon muutenkin puhutaan siitä, että hallintoa pitää yksinkertaistaa ja päätösvaltaa ja vastuuta antaa ns. alemmille, päätöksentekoa tai tehtäviä lähempänä oleville tasoille. Valtion taholla tämä ei näytä edistyneen yhtään. Tätä kauttakin ehkä jotakin säästöjä saadaan. Tosin talouden romahdustilannetta näillä toimenpiteillä ei varmastiakaan auteta.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Hallituksen eväät säästölakiehdotuksen läpiviemiseksi näyttävät murenevan puheenvuoro puheenvuorolta eri ryhmien taholta. Ministeri Halonen tarjoili säästölakeja tarjottimelta, jossa oli kaunistuksena joitakin dimensioimisia ruusuja. En tiedä, minkälaisia ne ovat, mutta sitä nimitystä hän käytti. Kun hänen puheensa tarkemmin kuuntelin, niin kävi itsestäänselväksi, että nuo kukkaset olivat etupäässä keinoruusuja eli muovikukkia.

Myös ed. Sasi, joka ei ole paikalla, puheenvuorossaan, joka oli harvinaisen kylmä ja pelkistetty, paljasti sen, mihin esimerkiksi kokoomuksen suunnassa ollaan valmiita puuttumaan silloin, kun säästöjä tarvitaan: sosiaaliturvaan. Eli ne ihmiset, jotka tänäkin päivänä jo elävät toimeentulominimin rajalla tai sen alla, joutuisivat myös säästökohteiden uhriksi tavalla tai toisella. Se hänen puheestaan selvästi ilmenee.

Tarpeellisuus säästölakien säätämiseen on tietyllä tavalla selvä jo tämän päivän tilanteen perusteella ja todennäköisesti tämän jälkeenkin seuraavan eduskunnan aikana jatkuvan laskusuhdanteen aikana. Sitä ei voi tietysti kiistää. Tämä on yksi peruste. Pahoin epäilen sitä, että toisena perusteena, ainakin toissijaisena, on parlamentaarisen järjestelmän murentaminen ja demokratian vähentäminen nimenomaan siinä mielessä, että opposition vaikutusmahdollisuudet eduskunnassa laskettaisiin minimiin.

Niin kuin perusteluista näkee, tämä laki ei koskisi lakisääteistä perusturvaa. Siellä on lueteltu tietyjä alueita, joita se ei koskisi ja jotka jäisivät tietyllä tavalla suojalausekkeen piiriin. Ne ovat kuitenkin vain osa sosiaaliturvasta. Nämä lait tulisivat, se näkyy selvästi hallituksen esityksestä, koskemaan sosiaaliturvaa laajasti ajateltuna, hyvinkin laajalla alueella, vaikka nämä perustekijät jätettäisiin sen ulkopuolelle.

On selvää, että jos säästölait säädettäisiin, sitä kautta puututtaisiin myös kuntien valtionosuuksiin, niiden siirtämiseen, ja ehkä vähän rankemmallakin kädellä moniin muihin sellaisiin asioihin, jotka koskisivat erityisesti köyhiä kuntia Suomessa. Näiden köyhien kuntien osalta on todettava se, että niiltä alueilta, kehitysalueilta, missä nämä sijaitsevat, löytyy harvoja kansanedustajia, sieltä löytyy hyvin harvoin silinterihattuinen ministeri, joka ajattelisi näiden alueiden etuja

ja tarpeita. Näin ollen köyhien kehitysaluekuntien ääni ei eduskunnassa asioista ja säästöistä päätettäessä kuuluisi lainkaan. Tästä syntyy tietynlainen hirmuvalta kehitysalueiden kuntien kannalta, jos tällainen laki säädetään.

Laki johtaa, kuten aikaisemmin sanoin, tietynlaiseen parlamentaariseen diktatuuriin tietyllä alueella. Se johtaisi samanlaiseen diktatuuriin, jossa oltaisiin, jos tämän eduskunnan alussa Suomeen olisi perustettu hallitus, jossa olisivat olleet kolme suurinta puoluetta. Silloin olisi ollut myös parlamentaarinen diktatuuri. Parlamentti nimellisesti, mutta opposition mahdollisuudet vaikuttaa asioihin olisivat olleet olemattomat, täysin mitättömät. Oppositionista olisi tullut vain suunsoittaja täällä, niin kuin se on tietysti paljolti tänäkin päivänä, mutta silloin vielä pahemmin.

Mielestäni olisi parempi kuin säästölakien säätäminen — joita sellaisenaan pidän kyllä tarpeellisina, jos uskottaisiin, että niitä voidaan oikein käyttää — se, että hallituspuolueet nyt ja tulevaisuudessa oppisivat keskustelemaan opposition kanssa. Tanskassa on ollut pakko keskustella opposition suuntaan, jotta asiat olisi saatu edes jotenkin menemään eteenpäin, vaikka en missään tapauksessa ihaile Tanskan järjestelmää ja olosuhteita. Siellähän on vaikeuksia ehtimiseen ja uusia vaaleja jne., mutta siellä on opittu ainakin keskustelemaan.

Suomessa keskustelu opposition kanssa on sitä, että pakon sanellessa lähestytään joululahjarahaa kourassa ja ostetaan tietyllä poliittisella lehmäpelillä tietty kannatus. Muulloin ollaan sitten kyräillen ja katsoen käytävän toiselle puolelle.

Minä uskon, että Suomessa on myös kansanedustajat ja puolueet, jotka ovat oppositiossa, ovat niin vastuullisia, että jos todella säästölakeja ja poikkeuksellisia menelmiä tarvitaan, kaikki yhtenä miehenä ja naisena ovat silloin hallituksen takana. Ei kai täällä olla yhteiskuntaa murentamassa myöskään opposition taholta. Sen takia pitäisi kehittää tätä puolta, keskustella ja pitää välit kunnossa sillä tavalla, että vastuuntuntoiset kansanedustajat tietäen todellisen tarpeen olevan voisivat silloin tukea hallituksen esityksiä. Se olisi kansanvaltaista ja se olisi demokratiaa.

Rouva puhemies! Haluan todeta, että Suo-

men maaseudun puolueen eduskuntaryhmä ei tule tukemaan näitä hallituksen esityksiä missään tapauksessa tämän sisältöisinä kuin ne on esityksessä ehdotettu. Epäilen, että niitä ei edes voida muuttaa sillä tavalla, että eduskuntaryhmämme voisi niitä tukea.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! On aivan selvää, että suomalainen yhteiskunta on tullut sellaiseen tilanteeseen, että valtion menoja pitää säästää. Emme voi enää käsitellä asioita vain siltä pohjalta, että menoja lisätään, vaan myös säästöjä on etsittävä ja olisi ollut etsittävä jo tähän mennessä. Kohteita olisi ollut. Täällä on mainittu mm. byrokratia, jonka yhteydessä tämä hallitus ei ole saanut oikeastaan mitään aikaiseksi. Siinä olisi ollut paljon tehtävissä ja säästöjä löydettävissä, jotka eivät olisi kenenkään etua sinänsä loukanneet, ei edes niiden byrokraattien, joiden työpaikka olisi mennyt, koska työllisyystilanne on ollut pitkän aikaa pääkaupunkiseudulla hyvä. Mutta näin ei ole tapahtunut.

Nyt hallitus hätäpäisestä vaalikauden lopulla yrittää viedä läpi tällaisen muutoksen perustuslakiin, josta tässä on puhe. Meillä on sinänsä varsin hyvä ja toimiva perustuslaki, ainakin niin hyvä, että muutoksia ei tällaisella aikataululla ole järkevää eikä vastuullista tehdä. Niihin pitää paneutua paljon perusteellisemmin kuin nyt on mahdollisuus ollut ja kuin tässä on edessä, kun meillä on enää hyvin vähän aikaa.

Tämä menettely, mitä hallitus esittää, on myös tarpeeton. Meillä on kaksi mahdollisuutta hoitaa asioita nykyisen hyvän perustuslain mukaisesti.

Ensimmäinen on se, että maahan perustetaan laajapohjainen hallitus. Jos ne perustelut, jotka tähän asiaan on jossain määrin kytketty, eli taloudellisten vaikeuksien lisääntyminen, jopa kriisijasta puhuminen, ovat tosiasioita, niin kuin ne hyvinkin saattavat olla, sitäkin tärkeämpää olisi maahan perustaa laajapohjainen, kahden kolmasosan enemmistön eduskunnassa kattava hallitus. On mahdollista näin menetellä. Varmaan näissä oloissa, kun aatteet ovat niin paljon muuttuneet ja löystyneet ja jopa kaatuneet, on löydettävissä yhteistä pohjaa. Aina on valtaaan haluavia näköjään niin paljon, että löytyy, jos valmiutta todella on niillä, jotka

päävetovastuussa ovat. — Tämä on siis ensimmäinen vaihtoehto.

Toinen vaihtoehto on se, mikä täällä on tullut esille. Aina hallitus voi neuvotella opposition tai sen osan kanssa. Näin on tapahtunutkin muutaman kerran. Kristillisen liiton eduskuntaryhmäkin neuvotteli nykyisen hallituksen kanssa, jossa silloin vielä oli SMP mukana, vuoden 1987 lopulla, työllisyyslain porrastamisesta. Silloin porrastettiin Ruuhka-Suomen alueilla työllisyyslakia niin, että saatiin säästöä aikaan, mikä on tietysti ollut tälle kansalle hyvinkin hyvä asia eikä loukannut ketään.

Tällainen opposition kanssa neuvottelemisen on aina mahdollista ja tuloksellista hyvin helposti ja kohtuullisin ehdoin, sillä väitän, niin kuin edellä ed. Aittoniemikin totesi, että meillä ei oppositio, ei ainakaan koko oppositio, ole sokea, tyhmä eikä täysin vastuuton, niin kuin hallitus on antanut hyvin herkästi kuvaa. Näin ei varmastikaan ole, vaan aina löytyy vastuun kantajia ja niitä, jotka ovat valmiita neuvottelemaan asioista ja myös säästökohteista, kunhan ne etsitään mahdollisimman hyvin ja sillä lailla, että minkään väestöryhmän etuja ei kohutuuttomasti poljeta, vaan otetaan melko tasaisesti etuja kaikilta niiltä, joilta on kohtuullista ottaa.

Tämä muutos, jos se tulisi hyväksytyksi, johtaisi siihen, että eduskunnan hyvin niukan enemmistön tukea nauttiva hallitus voisi leikata hyvinkin kohtuuttomista kohdista pois varoja, ja näin kansan laajojen piirien etu ei tulisi valvottua. Opposition tehtävä on tältä osin hyvin vastuullisesti kantaa huolta niistä ihmisistä, jotka ovat vaikeuksissa ja jotka helposti esimerkiksi alueellisesti joutuisivat tällaisessa politiikassa väärrällä tavalla ja kohtuuttomasti kantamaan vastuuta taloudellisista virheistä.

Kun miettii, miksi hallitus on nyt tämän esityksen antanut, hyvin erikoisen esityksen, niin selvä perussyö on tietysti se, mitä hallitus ei itse luonnollisestikaan myönnä, että hallituksen talouspolitiikka on epäonnistunut ja näin ei voida jatkaa, täytyy tehdä muutoksia. Muutosten tekeminen on tietysti helpompaa, kun ne voidaan vain jyrätä muita kuuntelematta hyvin herkästi alueellisesti epäoikeudenmukaisella tavalla tai esimerkiksi maataloutta taikka sosiaaliturvan joitakin osia, jotka eivät ns. lakisäateistä perusturvaa

ole, leikkaamalla. Siis epäonnistunut talouspolitiikka on varmasti yksi pääsyy.

Toinen on suhdannenäkymät. Tällä hetkellä suhdannenäkymät ovat heikot. Ne ovat kyllä kohtuuttoman vakava asia perustuslain muuttamisen pohjaksi. Tätä ei voi mitenkään hyväksyä, siksi tämä esitys on suhdannepoliittisena esityksenä hylättävä ehdottomasti.

Kolmas syy saattaa olla valtopoliittiset seikat ja galluplukemat, jotka hallitusta ovat pelästyttäneet; ei voidakaan jatkaa ilman muuta entisellä pohjalla, vaan täytyy saada muutosta, jotta asioita voidaan hoitaa entiseen malliin yhtä kylmästi ja epäonnistuneella tavalla monelta osin kuin tähänkin asti, ja siihen tarvittaisiin tällaisia valtuuksia. Tämäkään pohja ei tietysti käy eikä sovi. Meillä kansa valitsee uuden eduskunnan pian, ja sen enemmistön tulee näkyä uuden hallituksen muodostamisessa.

Ehkä näistä syistä kuitenkin hallitus on lähtenyt ja antanut tämän kehnon esityksen.

Hallituksen esityksen kohdassa 5.3 puhutaan esityksen vaikutuksista poliittiseen järjestelmään. Täällä todetaan: "Eduskunnan enemmistön kannatusta nauttiva hallitus tulisi siten tulo- ja menoarvion suhteen nykyistä riippumattommaksi oppositiopuolueiden tuesta. Tämä merkitsee, että opposition ja hallituksen vastuu selkiytyy." Näin juuri tapahtuisi, esitykseen on kirjoitettu oikein. Mutta onko ollenkaan kansan edun mukaisista, että näin tapahtuu? Sattumalta ei meillä tällainen perustuslaki ole kuin tällä hetkellä on, ja näin kevyesti, kiireellä ei tästä ole syytä lähteä eroon.

Edelleen täällä todetaan, "ettei säästöläkien säätämisyjärjestyksen muuttaminen tai edes koko lepäämäänjättämässäännösten kumoaminen olennaisesti muuttaisi Suomen poliittista järjestelmää. Opposition asema tulisi jonkin verran heikkenemään, mutta suurista muutoksista tulitaisiin todennäköisesti edelleen neuvottelemaan opposition kanssa mahdollisimman suuren yhteisymmärryksen saavuttamiseksi". Kyllä tämä muuttaisi Suomen poliittista järjestelmää melko lailla ja hyvin epäilyttävään suuntaan varsinkin, kun se antaisi tällaiselle kylmälle hallituspolitiikalle, kylmää talous- ja sosiaalipolitiikkaa, aluepolitiikkaa noudattavalle hallitukselle paljon nykyistä suuremmat valtuudet asioita hoitaa ja hyvin suunnittelemattomasti. Siksi

perustelut eivät ole tältäkään osin riittäviä eikä hyväksyttävän tasoisia, kun on kysymys perustuslain muuttamisesta, vaikkakin väliaikaisesta.

Menettelytavan muutos tässä suhteessa loisi myös suurta epävarmuutta koko kansan asioiden hoitoon, poliittiseen päätöksentekoon. Tiedämme ja oppositiossa usein olemme sitä pohtineet, että verolakien säätäminen yksivuotisina on huono ratkaisu, mutta vielä huonompi ratkaisu on päästää niitä pysyviksi sellaisessa muodossa, kuin hallitus esimerkiksi viime aikoina on säätänyt. Ihan yksi esimerkki: avioliitossa elävien äärettömän raikeä ja ruma syrjiminen tulo- ja varallisuusverolaissa. Ei sellaista voi omaatuntoaan kuunteleva ihminen missään tapauksessa hyväksyä. Tällaisessa tapauksessa meidän on ollut pakko oppositiossa esittää verolait yksivuotiseksi eli toimia siten, että niistä on tullut yksivuotisia, ja osassa on joinakin vuosina näin sitten tapahtunut. Tämä on järjestelmän kannalta huono, koska kansan ja erityisesti yritysten pitäisi tietää verolait pitemmälle kuin yksivuotisinä. Nyt sama järjestelmä olisi tulossa muihinkin toimintoihin. Esimerkiksi kunnallistalouteen voimakkaasti liittyviin asioihin, mistä täällä on ollut puhetta, aluepoliittisiin kysymyksiin, moniin muihin yksivuotiset säästölait loisivat sellaista epävarmuutta, joka on vahingollista laajasti koko hallinnolle ja myös sitä kautta kaikille Suomen kansalaisille tai ainakin suurelle osalle heitä. Tässäkin mielessä esitys on tyrmistytävä.

On jo moneen kertaan todettu, että säästölaki-nimitys on huono. Kun ensimmäisen kerran tämän luin ja kuulin tällaisen nimen lainmuutokselle, tuli mieleen, että se ei kyllä mitenkään sovellu tämän lakiesityksen nimeksi. Pitäisi puhua vallan muusta kuin säästölaista. Tämä on perustuslain, valtiopäiväjärjestyksen, muutos eikä mikään säästölaki siinä mielessä. Hallitus jos olisi vastuullisesti toiminut, olisi nyt esittänyt jo ne säästökohteet, joilla se aikoo valtiontaloutta panna kuntoon, ja pyytänyt niihin oppositiotukea. Olen varma, että kristillisen liiton eduskuntaryhmä olisi hyvin ennakkoluulottomasti ollut valmis näistä keskustelemaan ja tuomaan omat näkemyksensä, mutta varmasti myös olisi monissa kohdissa päästy tulokseenkin. Hallitus on ollut sanoisinko hieman ylpeä hallitessaan eikä ole halunnut

tällaisia neuvotteluja käydä eikä tällaisia esityksiä tuoda.

Nyt ne tulevat, jos lainmuutos tulee hyväksytyksi, aina syksyllä eduskunnassa siihen ruuhkaan, joka muutoinkin on tänä päivänä suuri, kohtuuttoman suuri. Nyt ne tulevat läpihuutojuttuina, hyvin heikosti valmisteltuna syksyllä budjetin yhteydessä, mahdollisesti laajojakin säästölakiesityksiä eduskunnan käsiteltäväksi. Niihin ei voida paneutua riittävällä huolellisuudella. Näin ollen me itse rakennamme eduskunnan työtä entistä vaikeammaksi ja huonommaksi, ja siitä kärsii Suomen kansa. Epävarmuus ja suunnittelemattomuus lisääntyy, ja sitä ei voi pitää mitenkään hyvänä.

Arvoisa puhemies! Lakiesitykseen on otettu "lakisääteinen perusturva", joka on rajattu ns. säästölakien ulkopuolelle. Käsite on aika epämääräinen. Ed. Pokka toi esille, että tämä siirtää käsittelyn näistä asioista perustuslakivaliokunnalle. Kokemuksestahan tiedämme, että perustuslakivaliokunnan enemmistö sitten päättää, mitkä lait kuuluvat lakisääteisen perusturvan piiriin. Onko esimerkiksi lasten päivähoito lakisääteistä perusturvaa vai ei? Onko esimerkiksi aluepolitiikka ja sitä kautta monen kymmenentuhannen ihmisen työpaikan säilyminen perusturvaan liittyvä asia? Tällaisia suuria kysymyksiä tulee eteen, ja niistä perustuslakivaliokunta saattaa tehdä päätöksiä hyvin kevyesti ja nopeasti asiaan kunnolla paneutumatta syksyn ruuhkassa. Tämä johtaa sellaiseen sekamelskaan, ettei tällaista voi oikein pitää mitenkään kohtuullisena.

Esitys on hallitukselle suoraan sanoen häpeä ajankohdan, kiireen ja sisällön puolesta. Se osoittaa sellaista kylmää talouspoliittista tuulta, joka Suomessa yhä pyrkii voimistumaan, ja meidän tehtävänämmä on panna asia mietittäväksi perusteellisemmin ja laajemmin.

Arvoisa puhemies! Asiaan liittyy myös kansanedustajain vaalilain sisältö, sen pykälät, siinä mielessä, että meillä kansanedustajain vaalilaki suosii suuria puolueita sillä lailla, että esimerkiksi tässä eduskunnassa kokoomuksella ja sosialidemokraateilla lieene puolentoistakymmentä kansanedustajan paikkaa, jotka eivät kansan tahdon mukaan niille kuulu. Tällä enemmistöllä nämä kaksi puoluetta vaalilain antaman etulyöntiaseman perusteella pystyisivät tällaista lakia käyttä-

mään hyväkseen niin, että niillä ei olisi edes kansan yksinkertaisen enemmistön tukea. Tämäkin on meidän hyvä muistaa, ja olisi tietysti tarpeen korjata kansanedustajain vaalilakia tältä osin.

Herra puhemies! Lyhyesti lopuksi totean, että lakiesitys on tarpeeton, perusteeton, väärään ajankohtaan, kiireeseen tuotu ja sisällöltäänkin puutteellinen ja kyseenalainen. Siksi kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei voi esitystä tällaisena hyväksyä. Kun epäilemme, että siihen ei tässä ajassa muutoksia saada, tulemme vastustamaan esityksen hyväksymistä.

Herra puhemies! Kannatan ed. Helteen ehdotusta siitä, että perustuslakivaliokunta veloitettaisiin pyytämään esityksestä sosiaalivaliokunnan lausunto.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Toisin kuin ed. Kankaanniemen minun käsitykseni mukaan lain tuominen eduskuntaan ei johdu pääasiassa siitä, että hallitus on taloudellisissa vaikeuksissa. Varmasti se johtuu siitäkin. Luulen, että se johtuu pääasiassa siitä, että ollaan suunnittelemassa Eurooppaan integroitumista ja hallitus haluaa luoda mekanismit, joilla voidaan muuttaa lainsäädäntöä niin, että selvittää kansainvälisessä kilpailussa.

Vihreät ovat aikaisemmin esittäneet valtiotäytäntöön sellaista muutosta, että kansanedustajille pitäisi olla mahdollista tehdä syksyisin myös raha-asia-aloitteita, joilla tehdään vähennyksiä valtion menoihin, eli että raha-asia-aloitteet eivät olisi pelkästään positiivisia vaan myös negatiivisia raha-asia-aloitteita voitaisiin tehdä. (Välihuuto) — Niin, niitä ei ole vielä hyväksytty. Mutta tämän ehdotuksen kanssa on säästölaki tietysti hyvin johdonmukainen ja linjassa.

Vihreiden politiikkana on yleensä ollut määrällisen taloudellisen kasvun hillitseminen yhteiskunnassa. Se on eräs vihreän politiikan perusasioita. Ei oikeastaan voida ajatella, että määrällistä taloudellista kasvua hillittäisiin siten, että julkinen sektori siitä huolimatta, että määrällinen taloudellinen kasvu yleensä vaimenisi, jatkaisi hillittömästi kasvuaan. Sen tähden sille on myös tehtävä jotakin. Sen tähden on melko johdonmukaista, että vihreät ovat säästölakien kannalla periaatteellisella tasolla.

Ei voida myöskään asettaa enää vastak-

kain perinteisessä hengessä julkista taloutta ja yksityistä elinkeinoelämää, vaan huomattavasti johdonmukaisempi vastakkainasettelu tällä hetkellä on suuret yksiköt ja pienet yksiköt. Silloin suurten yksiköiden puolelle asettuvat julkinen sektori ja suuryritykset, pienten yksiköiden puolelle epävirallinen talous ja pienyritykset. Mitä pienempi on budjetin loppusumma, sitä suurempi osuus päätöksenteosta jätetään pienille yksiköille, yksityisille kotitalouksille jne. ja vastaavasti sitä pienempi päätöksentekomahdollisuus ja resurssit suurille yksilöille, joita ovat puolueet, suuryritykset, ammattiyhdistykset jne.

Ongelmallista nyt näyttää olevan se oikeudenmukaisuuden vaatimus, johon on puututtu useita kertoja ja minusta perustellusti. Laki täytyy voida säätää siten — ainakin niin, että perustuslakivaliokunnan mietinnössä se tulee selvästi näkyviin — että lain perusteella ei voida jotakin yhteiskunnan vähemmistöryhmää yhtäkkiä kohtuuttomasti ja epäoikeudenmukaisesti lähteä sortamaan. Tämä koskee silloin kaiken tyyppisiä vähemmistöryhmiä: alueellisia, yhteiskuntaluokkiin liittyviä ja tiettyssä tuloluokassa olevia vähemmistöryhmiä jne.

On puhuttu aika paljon siitä, että kun laki tekee poikkeuksen lakisääteisen perusturvan kohdalla, mitä se sitten merkitsee. On puhuttu myös sosiaalipolitiikasta eräänä ”pyhänä” alueena sinänsä. Jos sosiaalipolitiikkaa tarkastellaan vähänkin laajemmin ja pyritään irrottautumaan sanan tai sanayhdistelmän arkipäiväisestä merkityksestä, silloinhan sosiaalipolitiikka tarkoittaa kaikkea sellaista väliaikaista, lyhytaikaista tai pitkäaikaista tukea, jota yhteiskunta kokonaisuudessaan antaa jollekin erityisryhmälle, jollekin sellaiselle ryhmälle yhteiskunnassa, joka on muita huonommassa asemassa. Jos se tällä tavoin määritellään, silloin sosiaalipoliittisen tuen piiriin kuuluvat ilman muuta esimerkiksi maatalouden katovahinkojen korvaukset, siihen kuuluu myös maatalouden vientituki, siihen kuuluvat tietysti kaikenlaiset eläkkeet ja siihen kuuluu kaikkinaisen aluepoliittinen tuki.

Tällä tavalla ajatellen koko sosiaalibudjetti muodostuu, kuten jo aikaisemmin mainitsin, lähes saman suuruiseksi kuin valtion budjetti sen tähden, että siihen kuuluvat kaikki julkiset menot, sekä kuntien että valtion menot, ja siihen kuuluu paitsi valtion sosiaalipoliti-

kan pääluokkaan kuuluvat menot myös monia muita menoja, jotka on sijoitettu muihin pääluokkiin, jotka eivät ole arkipäivän kiellessä sosiaalipoliittista tukea mutta aatteellisesti kylläkin. Sen tähden pidän erittäin merkityksellisenä sitä, että kun asia menee perustuslakivaliokuntaan, siellä pohdittaisiin hyvin tarkkaan sitä, mitä kaikkia kysymyksiä jätetään lain ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! On puhuttu myös siitä, että asiaa ei olisi pitänyt viedä perustuslakiin vaan se olisi pitänyt sisällyttää pakettina useihin eri lakeihin erillisinä uudistuksina. Minä en pidä tätä erittäin hyvänä ajatukseksi. Minusta tämän tyyppiset asiat pitää voida viedä perustuslakiin sillä tavoin, että tiedetään, että tätä politiikkaa tullaan noudattamaan seuraavillakin vaalikausilla, ettei se heittele jokaisesta vaalista toiseen riippuen siitä, minkä tyyppinen enemmistö eduskunnassa on. Tässä on kysymys vain yksivuotisesta laista, joten tätä ei sillä tavalla pitäisi dramatisoida.

Minä en ymmärrä oikein puheita siitä, millä tavalla esitys olisi erityisesti eduskunnan tai jonkun muun diktatuuria. Minusta, jos 1/3 pystyy heiluttelemaan tai jarruttamaan kokonaisuutta, se on enemmän diktatuuria kuin jos puolet pystyvät.

Arvoisa puhemies! Edellisillä perusteilla minä olen valmis periaatteessa hyväksymään lain, mutta mielelläni näkisin, että yksityiskohtiin liittyvistä kysymyksistä käytäisiin syvälinen keskustelu ja niihin tehtäisiin tarpeellisia muutoksia.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yritin tarkoin kuunnella ed. Paloheimon puheen, ja hänelläkin on tietynlainen, jos ei nyt suoranainen, kuitenkin taustalta näkyvä myöteämielisyys siihen, että vaikkapa sosiaaliturvaan voitaisiin yhteiskunnassa varojen säästämiseksi puuttua.

Tämä saattaa olla tietyllä tavalla ennakoitua sikäli, että jos menemme Eurooppa-integraatioon tavalla tai toisella, se merkitsee ehdottomasti, yritetään asiaa miten kauniisti tahansa etukäteen selostaa ulkomaankauppaministerin taholta tai muualta, suoranaista vaaraa meidän sosiaaliturvallemme eurooppalaisten säännösten perusteella. Meiltä leikataan, toisille annetaan.

Saattaa todella olla niin, että perimmäisenä kysymyksenä tällä hetkellä on valmistau-

tuminen tämän tyyppiseen tuhoisaan menettelyyn, jossa nykyisin toimeentulominimin rajoilla elävät ihmiset tulevat vieläkin köyhemmiksi ja painuvat lopullisesti toimeentulominimin alle Eurooppa-integraation ja sosiaaliturvan jakamisen kautta.

Ed. Laine: Herra puhemies! Vaikka olen eri mieltä hallituksen esityksen sisällöstä, haluan ensinnä todeta, että ministeri Halosen esittelypuheenvuoro oli sikäli poikkeava ministerien yleensä käyttämistä puheenvuoroista, että tässä puheenvuorossa kuitenkin osoitettiin, että hallituksen esitys ei ole aivan ongelmaton, sille olisi ollut vaihtoehtoja. Myös tässä puheenvuorossa oli sellainen sanoisinko sosiaalisuuden korostus, jota harvemmin ministerien suusta kuulee. Tämä oli vähän kehumista, ja voi olla, että joskus on taas vedettävä sanat takaisin, mutta tänään tuntui tältä.

Minä en vastusta valtiontalouden tehokasta hoitoa enkä myöskään valtion menojen vähentämistä. Olen tehnyt jopa sitä koskevia ehdotuksia. Aloitteitahan siitä ei saa tehdä, kuten ed. Paloheimo jo osoitti. Olennaista kuitenkin suhtautumisessa esillä olevaan esitykseen on juuri se, mihin hallituksen säästölakiesitystä käytännössä tultaisiin sovelta-
maan, minkälaisiin menoihin. Myönnän, että vaikka kysymys erillisiasiana, jos hallitus saa tahtonsa läpi, tullaan ratkaisemaan, niin tämä ainakin tälläkin hetkellä on vaikuttamassa omiin henkilökohtaisiin käsityksiini. Tässä viittaan juuri täällä saamaani kokemukseen.

Eduskunta on käsitellyt ja päättänyt hyväksyä monia säästölakeja. Palautan mieleen, että nämä ovat koskeneet eläkkeiden maksatuksen siirtämistä, palkkojen korotuksen siirtämistä, jopa leikkaamista, kuntien valtionapujen siirtämistä. Tämä on ollut varsin yleinen tapa, nimenomaan sellaisten valtionapujen leikkaaminen, joka on kohdistunut vähävaraisten ihmisten palveluja vastaan. Kokemus, johon näillä esimerkeillä viittasin, sai vahvistuksen ed. Sasin puheenvuorosta, jossa oli selvä viittaus siihen, että täytyy varata mahdollisuus sosiaaliturvaa koskeviin säästöpäätöksiin, jopa sosiaalisen perusturvan osalta. Hän siis katsoi tältä osin vielä hallituksen esitystä välttämättömäksi muuttaa minun mielestäni huonompaan suuntaan.

Kokemukseni perusteella sanoisin myös sen, että milloinkaan eduskuntaan ei ole esitetty sellaista säästölakia, joka koskisi rikkaiden etujen asettamista säästöliekille, ei firmojen tukiaisten tai firmojen verohelpotusten leikkaamista, ei aserahoista luopumista. Jos vaikkapa nyt kuluva vuoden budjettiin liittyen ottaisi jonkin rinnastuksen, niin näistä rikkaiden eduista olisi voitu säästää esimerkiksi marginaaliverohelpotuslinjasta luopumisella, ei siis toteuttamalla suurten tulojen saajien etujen mukaista veroratkaisua. Jos olisi haluttu säästää firmojen tukiaisia ja verohelpotuksia, ei olisi ollut pakko hyväksyä noin 4 miljardin liikevaihtovero- huojennusta firmoille, ei olisi ollut pakko hyväksyä tuloveron alentamista firmoille, ei olisi ollut pakko hyväksyä liike-tulon harkintaverotuksesta luopumista. Tässä joukko esimerkkejä.

Kun sanoin, ettei ole milloinkaan tehty säästölakeja esimerkiksi aserahoista säästämiseksi, viittaan tältä osin siihen, että on tehty uusi tunnettu puolustuspoliittisen toimikunnan ehdotus, jossa ehdotetaan 90 miljardia markkaa tällä vuosikymmenellä käytettäväksi puolustusmenoihin.

Ed. Sasi, kun te niin voimakkaasti puhuitte valtiontalouden tasapainottamisen tarpeesta, teillä olisi ollut mahdollisuus vaikkapa joulukuussa tapahtuneen budjettikäsittelyn yhteydessä mm. näihin kohteisiin, joihin nyt viittasin, koskemalla osoittaa, että te haluatte todella valtiontaloutta tasapainottaa ei vain vähävaraisten kustannuksella vaan sieltä, missä olisi ollut mahdollisuus jotakin ottaa.

Hallituksen esityksen perusteluissa todella sanotaan, että tämä esitys on tarpeen integraatoratkaisuja varten. Kun asia näin on, niin olisin odottanut ed. Paloheimon suhtautuvan tähän esitykseen kielteisesti, koska, niin kuin hän totesi, vihreät suhtautuvat integraatoratkaisuun kielteisesti.

Herra puhemies! Vasemmistoliiton vastustava kanta on ilmaistu jo viime tiistaina tähän hallituksen esitykseen nähden. Kun olen samaa mieltä ed. Helteen ja ed. Kan- kaanniemen ehdotusten kanssa, kannatan myös sitä, että perustuslakivaliokunta veloitettaisiin pyytämään lausunto myös sosiaali- valiokunnalta.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Ed. Laineelle haluan lyhyesti vastata, kun hän sanoi, että

ei ole yritysten eikä rikkaiden etuuksiin puututtu. Mitä tulee puhtaisiin säästölakeihin, niin eräs tunnetuimpia, jota ei täällä ole saatu hyväksytyksi, on yritysten kuljetustuki, jota hallitus on yrittänyt viedä lävitse, mutta se ei ole täällä mennyt lävitse. Tämä yritysten tuista.

Mitä tulee rikkaisiin, voidaan todeta, että jatkuvasti veropuolella on tehty muutoksia, mm. korotettu ennakonpidätys suurempituloisille, niin että kyllä näitä esimerkkejä löytyy vaikka kuinka paljon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

12) Ed. Hietalan ym. lakialoite n:o 139 laiksi valtiopäiväjärjestyksen 48 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto ulkoasiainvaliokunnalta.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Kun lukee tämän lakialoitteen ja toteaa, että siinä on yhdeksän ryhmäpuheenjohtajan nimeä, myös Urpo Leppänen, jokainen voi havaita, että tämä on tarkoitettu nopeasti käsiteltäväksi. Kun olen ollut aikanaan eduskuntatyön kehittämisyhmässä, jossa tämä asia on ollut myös puheena, ja olen siihen suhtautunut myönteisesti, niin ilmoittaudun välittömästi kymmenenneksi tämän aloitteen kannattajaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto ulkoasiainvaliokunnalta.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan
seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello
14.

Täysistunto lopetetaan kello 16.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola
